

Міністерство освіти і науки України
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Інститут гуманітарної підготовки та державного управління
Кафедра публічного управління та адміністрування

Мельник Євгенія Сергіївна

УДК 35.07+351.9

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення,
пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Публічне управління та адміністрування

281 «Публічне управління та адміністрування»

_____ Є. С. Мельник

Науковий керівник Красій Марія Омелянівна, к.ю.н., доцент

Допущено до захисту
Завідувач кафедри,
д.держ.упр., професор

_____ І. П. Лопушинський

Рецензент
Доцент кафедри ПУА,
к.ю.н., доцент

_____ О. В. Білоцький

Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів
і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Івано-Франківськ – 2025

АНОТАЦІЯ

Мельник Є. С. Посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. – Рукопис.

Магістерська робота за спеціальністю 281 – «Публічне управління та адміністрування». – Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу. – Івано-Франківськ, 2025.

У магістерській роботі розглянуто теоретичні основи поняття правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, охарактеризовано поняттєвий апарат термінів «правопорушення», «корупція», «конфлікт інтересів». Досліджено нормативно-правову базу щодо теми дослідження.

Подано результати моніторингу та проаналізовано правопорушення у сфері публічного управління та адміністрування на державному, обласному та місцевому рівні. Здійснено порівняння інструментів адміністративної відповідальності щодо конфлікту інтересів на міжнародному рівні. Оцінено роль громадського суспільства у формуванні, контролі інтеграції антикорупційної політики.

Окреслено основні проблеми та розроблено програму заходів посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, зокрема усунення виявлених прогалин в правовому регулюванні, посилення контроль та відповідальність за недотримання вимог та підвищення рівня правової культури серед державних службовців .

Ключові слова: правопорушення, корупція, конфлікт інтересів, адміністративна відповідальність, антикорупційне законодавство.

ABSTRACT

Melnyk Ye. S. Strengthening of administrative responsibility for the commission of an offense related to corruption in relation to the prevention and settlement of conflicts of interest. – Manuscript.

Master's degree in specialty 281 – «Public Administration». – Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas. – Ivano-Frankivsk, 2025.

The master's thesis examines the theoretical foundations of the concept of an offense related to corruption in terms of preventing and resolving a conflict of interest, characterizes the conceptual apparatus of the terms "offense", "corruption", "conflict of interest". The regulatory framework for the research topic is investigated.

The results of monitoring are presented and violations in the field of public management and administration at the state, regional and local levels are analyzed. The instruments of administrative liability for conflict of interest are compared at the international level. The role of civil society in the formation, control and integration of anti-corruption policy is assessed.

The main problems have been outlined and a program of measures has been developed to strengthen administrative liability for committing an offense related to corruption in terms of preventing and resolving conflicts of interest, in particular, eliminating identified gaps in legal regulation, strengthening control and responsibility for non-compliance with requirements, and increasing the level of legal culture among civil servants.

Keywords: offense, corruption, conflict of interest, administrative liability, anti-corruption legislation.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЄЮ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ.....	10
1.1 Характеристика поняттєво-термінологічного апарату правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.....	10
1.2 Аналіз нормативно-правової бази щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.....	18
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ТА МОНІТОРИНГ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ	28
2.1 Аналіз та моніторинг правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління та адміністрування на державному, обласному та місцевому рівні.....	28
2.2 Порівняльний огляд інструментів адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів	36
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБЛЕННЯ ШЛЯХІВ ПОСИЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЄЮ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ.....	44
3.1 Роль громадського суспільства у формуванні, контролі інтеграції антикорупційної політики щодо правопорушень, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.....	44

3.2 Розробка програми заходів посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.....	51
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в умовах війни Росії проти України питання корупційних правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів набувають особливої гостроти. Війна створює додаткові ризики для корупційних зловживань, оскільки значні обсяги ресурсів спрямовуються на оборону та відновлення країни. У таких умовах ефективна антикорупційна політика стає критично важливою для забезпечення прозорості та підзвітності використання державних коштів, а також для підтримки довіри громадян до державних інституцій.

Моніторинг та аналіз конфліктів інтересів дозволяють виявляти потенційні загрози та розробляти ефективні механізми запобігання корупції. Це сприяє підвищенню прозорості та підзвітності органів влади, що є критично важливим для забезпечення стабільності та розвитку країни в умовах війни.

Прозорість (повна відкритість і відвертість) стає важливою при вирішенні як фактичних, так і потенційно уявних конфліктів інтересів. Сприйняття відбувається, коли людина спостерігає щось (поведінку чи діяльність) і приходить до висновку. Сприйняття конфлікту інтересів не означає, що він є конфліктом інтересів. Справжнім тестом для перевірки того, чи є справа лише потенційно уявним конфліктом інтересів, чи фактичним конфліктом інтересів, є розкриття інформації.

Теоретичне підґрунтя дослідження складають ідеї, теорії, концептуальні положення вчених, які досліджували окремі аспекти поняттєво-термінологічного апарату. Дослідженням понять «правопорушення», «корупція», «конфлікт інтересів» займалися науковці С. Бошно, А. Губень, В. Гура, М. Кельман, В. Копейчиков, А. Мигдаль. Питання нормативного підґрунтя розкривається за допомогою законодавчих актів: Конституція України, Конвенція ООН проти корупції, Законів України «Про державну службу», «Про запобігання корупції», Кримінальний кодекс України, Кодекс України про

адміністративні правопорушення тощо.

Проте, незважаючи на істотні напрацювання, недостатньо дослідженими залишилися питання шляхів посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Обґрунтування вибору теми дослідження полягає у її актуальності, оскільки корупція та пов'язані з нею конфлікти інтересів залишаються одними з найбільших викликів для сучасного суспільства і державного управління. Вивчення цієї теми дозволяє глибше зрозуміти причини виникнення таких явищ, оцінити їх вплив на ефективність роботи органів влади та довіру громадян до державних інституцій. Тема також є важливою у контексті гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами та рекомендаціями. Крім того, актуальність обумовлена необхідністю вдосконалення механізмів виявлення, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, що сприятиме зміцненню демократичних цінностей в Україні.

Метою дослідження є проведення аналізу правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. та розробка програми заходів щодо посилення адміністративної відповідальності.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- охарактеризовано поняття «правопорушення», «корупція» та «конфлікт інтересів» як окремі та взаємопов'язані явища;
- дослідити нормативно-правову базу щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- здійснити моніторинг та проаналізувати правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління та адміністрування на державному, обласному та місцевому рівні;
- порівняти інструментів адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів на міжнародному рівні;

- оцінити роль громадського суспільства у формуванні, контролі інтеграції антикорупційної політики щодо правопорушень, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів;
- розробити програму заходів посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Об'єктом дослідження є правопорушення, пов'язані з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів.

Предметом дослідження є адміністративна відповідальність за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління.

Методи дослідження. Методологічною основою проведеного дослідження стали загальні методи наукового пізнання, а також такі, що часто застосовуються в публічному управлінні: аналіз та синтез (для того, щоб зрозуміти поняття «правопорушення», «корупція», «конфлікт інтересів», проаналізувати їх особливості), класифікації (поділ і групування ознак конфлікту інтересів, етапів боротьби з правопорушеннями, видів конфліктів інтересів у США), спостереження (моніторинг правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління та адміністрування на державному, обласному та місцевому рівні), абстрагування (відокремлення істотної інформації від неістотної), конкретизація, аргументація, індукція та дедукція (перехід від загального вивчення комунікативної діяльності до конкретного на прикладі місцевого та державного рівнів і навпаки), проектування (нової, більш ефективної програми заходів), метод узагальнення, за допомогою якого було зроблено загальні висновки тощо.

Новизна отриманих результатів полягає у комплексному підході до аналізу правопорушень, пов'язаних з корупцією, із акцентом на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. У роботі вперше систематизовано сучасні підходи до визначення конфлікту інтересів у нормативно-правовій базі України

та порівняно їх з міжнародними практиками. Проведено аналіз ефективності існуючих механізмів моніторингу та контролю за дотриманням антикорупційного законодавства, що дозволило виявити прогалини та запропонувати шляхи їх подолання. Також новизна полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення системи запобігання конфлікту інтересів із використанням цифрових технологій та міжнародного досвіду. Отримані результати мають практичне значення для підвищення прозорості й підзвітності органів державного управління.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у розробці програми заходів посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Результати магістерської роботи будуть запропоновані при формуванні місцевої антикорупційної політики на громадському обговоренні. Зазначене допоможе у дійсності підвищити ефективність та акумулювати використовувані ресурси.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів (шести підрозділів), висновків, переліку використаних джерел (загальна кількість джерел — 94) та додатків. Обсяг основної частини роботи — 69 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЄЮ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

1.1 Характеристика поняттєво-термінологічного апарату правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Поведінка людини, що відповідає встановленим нормам права, визнається правомірною. Проте в реальному житті не завжди вдається дотримуватися цих правил. У випадках, коли встановлені норми порушуються, виникає явище правопорушення. Особливої уваги серед правопорушень заслуговують ті, що пов'язані з корупцією, оскільки вони мають значний вплив на суспільство та державу. Одним із ключових аспектів корупційних правопорушень є конфлікт інтересів. У цьому підрозділі проаналізуємо поняття «правапорушення», «корупція» та «конфлікт інтересів».

Правапорушення у загальному розумінні прийнято вважати як «неправомірне (протиправне) суспільно-шкідливе винне діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, за вчинення якого особа може бути притягнута до юридичної відповідальності»¹. Це визначення охоплює ключові елементи, такі як протиправність, суспільна шкідливість, винність діяння та можливість притягнення до юридичної відповідальності. Проте на нашу думку, визначення М. Кельман та О. Мурашин акцентуються увагу на важливій складовій правопорушення – людині, а саме: «це соціальний і юридичний антипод правомірної поведінки; їх соціальні й юридичні ознаки протилежні; це різновид антисоціальної поведінки»² та «це антисоціальна поведінка, яка

¹ Правознавство. КНУТКТ. UKR: <https://studfile.net/preview/5109676/>

² Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права. URL: <https://e-pidruchniki.com/book/zahalna-teoriia-derzhavy-i-prava>

суперечить інтересам суспільства і порушує встановлені правові норми»³; Хоча В. Копейчиков додає, що правопорушення – це «протиправна поведінка, що характеризується порушенням норм права. Воно має конкретні ознаки: суспільна небезпечність діяння, протиправність діяння, винність особи, деліктоздатність суб'єкта, покарання і стягнення»⁴ і ця точка зору окреслює складові цього поняття, але аналогічно до попереднього формулювання не охоплює усі аспекти.

Обґрунтовуючи правопорушення як юридичний факт, А. Губень підкреслює, що «це дія або бездіяльність, яка порушує норми права і за яку передбачена юридична відповідальність»⁵. Оскільки будь-яка дія чи бездіяльність має наслідок, а в юридичній площині – відповідальність, цю думку доповнює С. Бошно, який стверджує, що це «дія або бездіяльність, яка порушує норми права і за яку передбачена юридична відповідальність, включаючи адміністративну, дисциплінарну або кримінальну»⁶.

Варто зазначити, правопорушення можна розглядати як комплексне явище, що включає правові, соціальні та моральні аспекти, і за яке передбачена відповідальність у різних формах. Продовжуючи аналіз поняттєво-термінологічного апарату розглянемо термін «корупція». Він має різні тлумачення, які відображають його багатогранність та складність. Розглянемо три визначення, щоб зрозуміти спільні та відмінні риси цього явища.

1. Тлумачний словник визначає корупцію як «використання влади і посадових повноважень в особистих цілях чи задля забезпечення інтересів зацікавлених осіб»⁷. Це визначення підкреслює основний аспект корупції — зловживання владою для особистої вигоди або вигоди інших осіб.

2. А. Мигдаль тлумачить корупцію як «умисне діяння, злочин, який містить в собі ознаки корупції, вчинений особами, визначеними законом»⁸. Це

³ Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права. URL: <https://e-pidruchniki.com/book/zahalna-teoriia-derzhavy-i-prava>

⁴ Копейчиков В. В. Правознавство. URL: <https://www.ebk.net.ua/Book/BookPravothnavstvo/Glava3/R1G3par11.htm>

⁵ Губень А. Види кримінальних правопорушень і різниця між ними. URL: https://protocol.ua/ua/vidi_kriminalnih_prapoporushen_i_riznitsya_mig_nimi/

⁶ Бошно С. Правознавство. URL: <https://stud.com.ua/62741/pravo/pravoznavstvo>

⁷ Тлумачний словник «Корупція». URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=Корупція>

⁸ Мигдаль А. Корупційне правопорушення. URL: <https://www.bitflex.ua/uk/blog/terms/post/koruptsiya>

визначення акцентує увагу на умисності діяння та його злочинному характері, адже ця дія не є випадковою, виконує певні наміри.

3. В. Гура описує корупцію як «аморальне використання особами, що мають владні чи управлінські повноваження, власного становища, статусу чи авторитету в особистих корисливо-егоїстичних інтересах»⁹. Це визначення додає моральний аспект, підкреслюючи аморальність корупційних дій та егоїстичні мотиви осіб, які зловживають своїм становищем.

Ці визначення вказують на юридичні та моральні аспекти корупції та підкреслюють її негативний вплив на суспільство. Різні визначення корупції допомагають краще зрозуміти її сутність та наслідки, що є важливим для ефективної боротьби з цим явищем.

Аналізуючи зміни в нормативно-правовому полі (табл.1) щодо визначення корупції, вважаємо, що вони відображають еволюцію підходів до боротьби з цим явищем. Розширення поняття та введення нових категорій правопорушень дозволяє більш ефективно виявляти та карати корупційні дії. Ці зміни свідчать про прагнення України до більш ефективної боротьби з корупцією та інтеграції в міжнародну спільноту з високими стандартами антикорупційної політики.

Таблиця 1.1 – Визначення «корупція» у законодавчих документах

Визначення терміну з нормативно-правових актів	Джерело
«Прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, які порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, що отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» ¹⁰ .	Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією
«Діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг» ¹¹ .	Закон України «Про боротьбу з корупцією»
«Пропозиція, надання, одержання або вимагання однією стороною у прямій чи опосередкованій формі будь-якої цінності з метою неналежного впливу на дії іншої сторони» ¹² .	Угода про грант фонду Е5Р

⁹ Гура В. Корупція: поняття та види, причини виникнення. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49310/1/10.pdf>

¹⁰ Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102/ed20050316/find?text=%CA%EE%F0%F3%EF%F6%B3%FF

¹¹ Закон України «Про боротьбу з корупцією». URL: <http://surl.li/puglbp>

¹² Угода про грант фонду Е5Р між Україною та Європейським інвестиційним банком (2021). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971_004-21/ed20211028#n45

Продовження Таблиці 1.1

Визначення терміну з нормативно-правових актів	Джерело
«Використання особою наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди такій особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних з цим можливостей» ¹³ .	Про засади запобігання та протидії корупції (2009) (втрачено чинність)
Використання особою, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей» ¹⁴ .	Про запобігання корупції (2014)
«Сукупність різних за характером та ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних діянь, інших правопорушень (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етики поведінки посадових осіб, пов'язаних із вчиненням цих діянь» ¹⁵ .	Указ «Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки»

На початку, корупція визначалась як зловживання службовим становищем для отримання особистої вигоди. Це включало хабарництво, здирництво та інші форми незаконного використання влади. З часом визначення корупції розширилося, включаючи не лише прямі дії, такі як хабарництво, але й інші форми зловживання владою, наприклад, конфлікт інтересів, незаконне збагачення та використання службових повноважень для забезпечення інтересів третіх осіб. Далі в нормативно-правовому полі з'явилися нові категорії корупційних правопорушень, такі як «корупційні злочини» та «правопорушення, пов'язані з корупцією». Це дозволило більш чітко класифікувати різні види корупційної діяльності та відповідальність за них. Наступні зміни в законодавстві також включали посилення відповідальності за корупційні дії, введення нових санкцій та механізмів контролю, таких як декларування доходів

¹³ Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції».2009. URL: <http://surl.li/1hlnrc>

¹⁴ Закон України «Про запобігання корупції».2014.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

¹⁵ Указ Президента «Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки».

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367/98/ed19980424/find?text=%CA%EE%F0%F3%EF%F6%B3%FF>

і майна державних службовців. І звісно, визначення корупції в українському законодавстві почало враховувати міжнародні стандарти та рекомендації, зокрема, Конвенцію ООН проти корупції¹⁶ та інші міжнародні договори.

Розглянувши окремо поняття «корупція» та правопорушення, важливо синтезувати їх тлумачення. Точка зору законотворця відображена відповідно до Закону України «Про запобігання корупції»: правопорушення, пов'язане з корупцією – це «діяння, що не містить ознак корупції, але порушує встановлені вимоги, заборони та обмеження, вчинене особою, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність»¹⁷. В той же час Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК) вважає, що правопорушення, пов'язане з корупцією, - це «діяння, що порушує встановлені антикорупційним законодавством вимоги, заборони та обмеження, але не містить ознак корупції, за яке передбачена відповідальність»¹⁸. Обидва визначення підкреслюють, що правопорушення, пов'язане з корупцією, включає порушення встановлених вимог, заборон та обмежень, проте не містять прямих ознак корупції і зазначають, що за такі правопорушення передбачена відповідальність. Однак визначення НАЗК більш загальне і не конкретизує суб'єктів правопорушення та види відповідальності, а Закону України навпроти деталізує ці аспекти. Хоча між ними і є певні аспекти, загалом це свідчить про узгодженість у підходах до визначення правопорушень, пов'язаних з корупцією.

Останньою складовою поняттєво-термінологічного апарату дослідження є термін «конфлікт інтересів». Найчастіше питання тлумачення цього поняття зустрічається у нормативно-правових документах пов'язаних з фінансами та банківською діяльністю (табл.2) через високий рівень відповідальності за збереження коштів, захист клієнтських інтересів та мінімізацію ризиків. Проаналізувавши визначення варто зазначити, що вони відрізняються

¹⁶ Конвенція ООН проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

¹⁷ Закон України «Про запобігання корупції».2014.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

¹⁸ Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/N71.pdf>

деталізацією та акцентами, але всі вони підкреслюють важливість об'єктивності та неупередженості у виконанні професійних обов'язків. Це поняття охоплює ситуації, коли особисті вигоди або зв'язки можуть суперечити професійним обов'язкам, ставлячи під загрозу довіру до організації чи інституції. Таким чином, забезпечення прозорості та дотримання етичних стандартів є ключовими елементами у врегулюванні конфлікту інтересів.

Таблиця 1.2 – Визначення «конфлікт інтересів» у законодавчих актах банківської сфери

Визначення терміну з нормативно-правових актів	Джерело
«Наявні та потенційні суперечності між особистими інтересами і посадовими чи професійними обов'язками особи, що можуть вплинути на добросовісне виконання нею своїх повноважень, об'єктивність та неупередженість прийняття рішень» ¹⁹ .	Закон України «Про банки і банківську діяльність» 2000
«Суперечність між особистими майновими, немайновими інтересами аудитора (посадових осіб аудит.фірми) та його (їх) професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання ним (ними) своїх професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним (ними) дій» ²⁰ .	Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» 2017
«Наявні та/або потенційні суперечності між приватними інтересами і посадовими обов'язками особи, що можуть вплинути на добросовісне виконання нею своїх повноважень, об'єктивність та неупередженість прийняття рішень та/або на вчинення чи невчинення дій такою особою під час виконання нею своїх обов'язків» ²¹ .	Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» 2021
«Будь-який вид стосунків, який не відповідає інтересам банку або може перешкоджати об'єктивному виконанню обов'язків відповідальної особи» ²² .	Постанова НБУ №114 1998 (втрачено чинність)
«Будь-який вид стосунків, який не відповідає інтересам банку або може перешкоджати об'єктивному виконанню обов'язків відповідальної особи» ²³ .	Постанова НБУ №369 2001 (втрачено чинність)
«Наявний або потенційний конфлікт між особистими (приватними) інтересами та посадовими чи професійними обов'язками особи або конфлікт, що виникає під час виконання такою особою несумісних обов'язків» ²⁴ .	Постанова НБУ №98 2007 (втрачено чинність)

¹⁹ Закон України «Про банки і банківську діяльність». 2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20150206#n67>

²⁰ Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19/ed20171221#n22>

²¹ Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». 2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20/ed20211214#n46>

²² Постанова НБУ №114. 1998. URL: <http://surl.li/gozcdx>

²³ Постанова НБУ №369. 2001. URL: <http://surl.li/gycrjy>

²⁴ Постанова НБУ №98. 2007. URL: <http://surl.li/xytsmt>

Відповідно до аналізу нормативно-правових документів, проведеного у табл. 2, у випадках з банківською сферою та фінансами конфлікт інтересів може проявлятися у формі зловживання повноваженнями, надання переваг певним клієнтам, неналежного використання конфіденційної інформації або неправомірне передання конфіденційної інформації третім сторонам.

Аналіз нормативно-правових документів, викладений у табл. 3, показує, що проблема конфлікту інтересів поширюється і на інші галузі, зокрема державне управління та корпоративний сектор. У державному управлінні це може бути пов'язано з ухваленням рішень на користь окремих осіб або груп, використанням службових ресурсів у приватних інтересах або непрозорим процесом державних закупівель.

Таблиця 1.3 – Визначення «конфлікт інтересів» у законах з різних сферах

Визначення терміну з нормативно-правових актів	Джерело
«Суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності» ²⁵ .	Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»
«Надання особою переваги її приватному інтересу над інтересом належного виконання нею свого публічного обов'язку» ²⁶ .	Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань»
«Суперечність між приватним інтересом особи та її інтересом, пов'язаним із проведенням заходів безперервного професійного розвитку, що впливає на об'єктивність організації та змісту таких заходів» ²⁷ .	Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я
«Наявні та потенційні суперечності між посадовими чи професійними обов'язками особи та інтересами органу, який вона представляє як радник чи експерт, що можуть вплинути на добросовісне виконання нею своїх повноважень, об'єктивність та неупередженість прийняття рішень або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень» ²⁸ .	Постанова КМУ про розслідування авіаційних інцидентів

²⁵ Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>

²⁶ Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/743-19>

²⁷ Постанова КМУ «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/725-2021-%D0%BF>

²⁸ Постанова КМУ про розслідування авіаційних інцидентів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/610-2022-%D0%BF>

Ці тлумачення (табл.3.) відображають специфіку різних професійних сфер та конкретизують суб'єктів, на яких поширюються ці визначення. Вони підкреслюють важливість об'єктивності та неупередженості у виконанні професійних обов'язків, а також враховують специфічні аспекти різних галузей, таких як адвокатура, спорт, охорона здоров'я та авіація. Це дозволяє більш точно регулювати та запобігати конфліктам інтересів у різних контекстах. Таким чином, незалежно від галузі, конфлікт інтересів впливає на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень, що ставить під загрозу довіру до організації чи інституції. Саме тому у всіх проаналізованих нормативно-правових документах підкреслюється необхідність чітких механізмів врегулювання таких ситуацій, прозорості діяльності та дотримання етичних стандартів.

Як підсумок зазначимо, що поняттєво-термінологічний апарат правопорушень, пов'язаних із корупцією та конфліктом інтересів, є багатограним і враховує юридичні, соціальні та моральні аспекти. Визначення різних авторів акцентують увагу на їх юридичній природі, антиподі правомірної поведінки, а також на необхідності притягнення до відповідальності. Корупція визначається як зловживання владою для особистої вигоди або вигоди інших осіб. У різних нормативно-правових актах підкреслюється її багатогранність, яка включає прямі та опосередковані форми, такі як хабарництво, здирництво, незаконне збагачення та інші порушення. Важливу роль відіграє моральний аспект корупції, оскільки вона руйнує довіру до влади та дестабілізує суспільство. Конфлікт інтересів є однією з ключових складових корупційних правопорушень. Його визначення зосереджуються на суперечності між особистими інтересами особи та її посадовими обов'язками, що впливає на об'єктивність і неупередженість прийняття рішень. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у контексті боротьби з корупцією передбачає вдосконалення нормативної бази, впровадження ефективних механізмів контролю, підвищення рівня прозорості та етичних стандартів. Комплексний підхід до визначення і розв'язання цих питань є запорукою антикорупційної політики та розвитку правової держави.

1.2 Аналіз нормативно-правової бази щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Ефективна боротьба з корупцією є однією з ключових передумов розвитку демократичної держави, яка ґрунтується на верховенстві права та прозорості в управлінні. Правопорушення, пов'язані з корупцією, становлять серйозну загрозу для суспільства та державних інституцій, оскільки підривають довіру громадян, створюють нерівні умови доступу до ресурсів і сприяють поширенню зловживань владою. Одним із найбільш поширених явищ у цьому контексті є конфлікт інтересів, що виникає через перетин особистих інтересів із посадовими обов'язками.

Українське законодавство передбачає чіткі механізми запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, а також встановлює відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією. Водночас, динамічний розвиток суспільства та інтеграція України до міжнародної правової спільноти вимагають постійного вдосконалення нормативної бази. Це включає розширення категорій правопорушень, посилення санкцій, а також гармонізацію із міжнародними стандартами, такими як Конвенція ООН проти корупції та інші міжнародно-правові акти.

Під час аналізу основних нормативно-правових актів, які регулюють питання корупційних правопорушень та конфлікту інтересів, особливу увагу буде приділено визначенню ключових термінів, правових аспектів відповідальності, а також еволюції підходів до боротьби з цими явищами в контексті розвитку українського законодавства. Такий аналіз дозволить окреслити ефективність існуючих норм, виявити прогалини в правовому регулюванні та у подальшому надати рекомендації щодо їх усунення.

Конституція України²⁹ є основним законом держави, який закладає фундаментальні принципи та норми, що регулюють різні аспекти суспільного життя, включаючи боротьбу з корупцією та врегулювання конфлікту інтересів.

²⁹ Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>

Основні положення Конституції України щодо боротьби з корупцією:

1. Стаття 1 проголошує Україну суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою. Це означає, що держава зобов'язана забезпечувати верховенство права, включаючи боротьбу з корупцією.

2. Стаття 3 визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Корупція підриває ці цінності, тому боротьба з нею є пріоритетом.

3. Стаття 19 встановлює, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Це положення є основою для запобігання корупційним діям.

4. Стаття 38 гарантує громадянам право брати участь в управлінні державними справами, що включає можливість повідомляти про корупційні правопорушення та брати участь у їх розслідуванні.

Конституція України не містить прямих норм щодо конфлікту інтересів, але закладає основи для їх врегулювання через інші закони та підзаконні акти. Наприклад, Закон України «Про запобігання корупції» є ключовим нормативно-правовим актом, який регулює питання запобігання корупції та врегулювання конфлікту інтересів, встановлює обов'язки посадових осіб щодо запобігання і врегулювання конфлікту інтересів, а також відповідальність за порушення законодавства у цій сфері. Давайте розглянемо його основні положення більш детально.

Відповідно до Статті 3 Закону³⁰, його дія поширюється на осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, а також на осіб, які прирівнюються до них у зв'язку з виконанням певних функцій. У статтях 28-36 зазначено, що особи, уповноважені на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, зобов'язані вживати заходів для недопущення виникнення конфлікту інтересів. У разі виникнення конфлікту інтересів, особа зобов'язана негайно повідомити про це безпосереднього

³⁰ Закон України «Про запобігання корупції».2014.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

керівника або відповідний орган. Врегулювання може здійснюватися шляхом усунення особи від виконання завдання, переведення на іншу посаду або іншим чином. Статті 65-69 передбачають адміністративну, кримінальну та дисциплінарну відповідальність (рис.1.1) за корупційні правопорушення. Наприклад, за неподання декларації про доходи передбачена адміністративна відповідальність, а за зловживання владою - кримінальна.

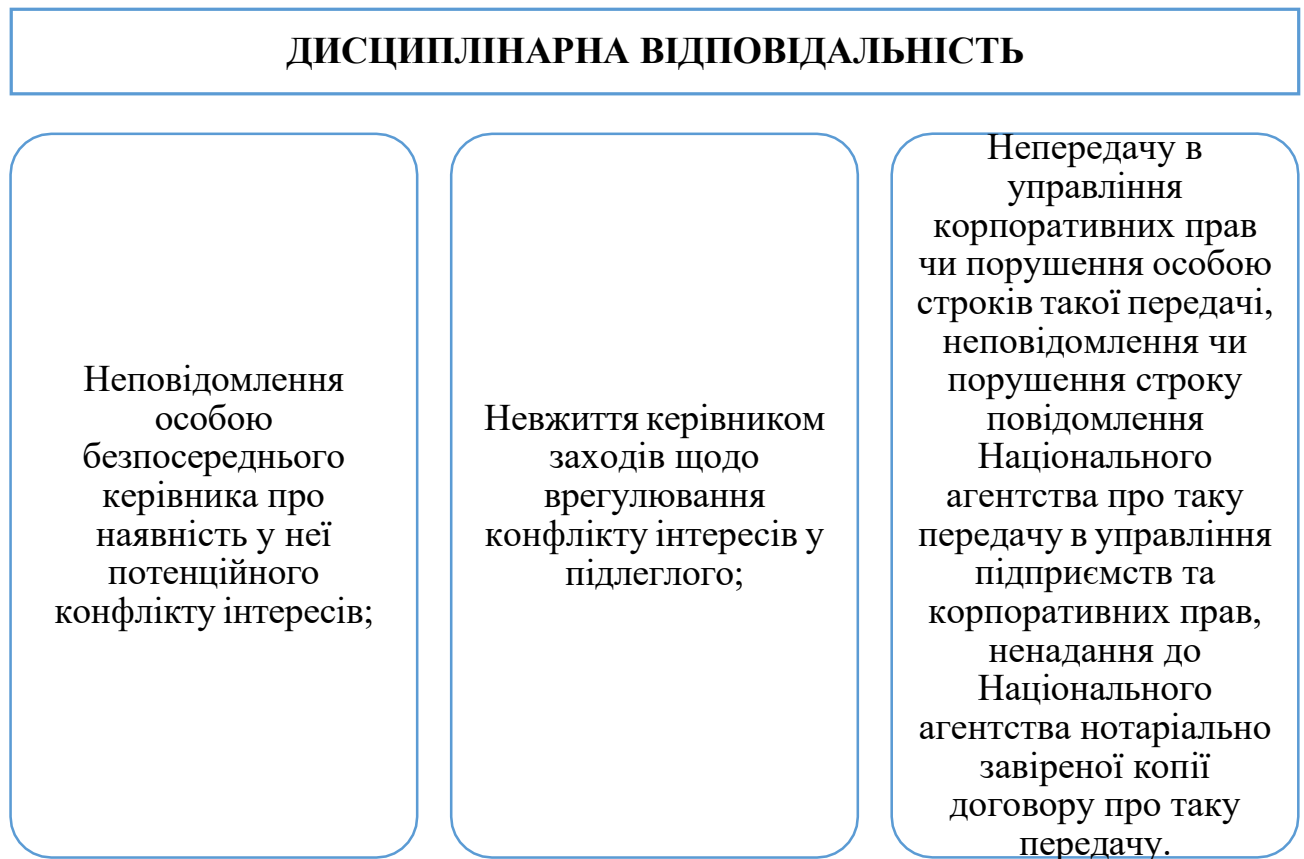

Рисунок 1.1 — Правопорушення, за які передбачені дисциплінарна відповідальність

Службове розслідування проводиться:

1. Для виявлення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушення або невиконання вимог Закону в інший спосіб;
2. За поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції або приписом Національного агентства;
3. За рішенням керівника органу, підприємства, установи, організації, де працює особа, яка вчинила таке правопорушення;

4. У порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Також нормативно-правовими актами, які регулюють діяльність державних службовців та встановлюють вимоги щодо запобігання корупції та врегулювання конфлікту інтересів є Закон України «Про державну службу»³¹ та Кодекс законів про працю України (КЗпП)³², що регулюють трудові відносини.

Кримінальний кодекс України³³ містить статті, що передбачають кримінальну відповідальність за корупційні правопорушення, такі як зловживання владою або службовим становищем, підкуп, незаконне збагачення. В окремих випадках вчинення дій та/або прийняття рішень в умовах конфлікту інтересів може містити ознаки складу одного з корупційних кримінальних правопорушень, перелік яких наведено у примітці до ст. 45 КК (рис.1.2).

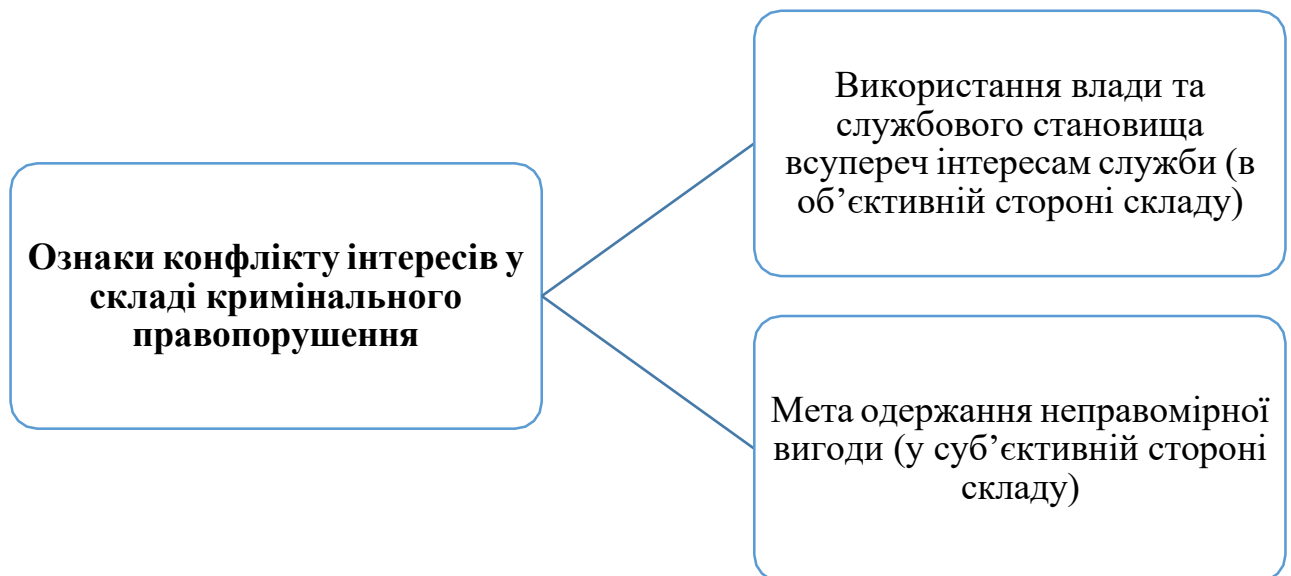

Рисунок 1.2 — Ознаки конфлікту інтересів у складі кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 364 КК

Кодекс України про адміністративні правопорушення³⁴ визначає адміністративну відповідальність за порушення антикорупційного

³¹ Закон України «Про державну службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19>

³² Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08>

³³ Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>

³⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>

законодавства, зокрема порушення окремих вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів (ст. 172⁷ КУпАП):

1. За неповідомлення особою у встановлених законом випадках та порядку про наявність у неї реального конфлікту інтересів, – штраф від 100 до 200 неоподатковуваних мінімумів;

2. Вчинення дій чи прийняття рішень в умовах реального конфлікту інтересів, – штраф від 200 до 400 неоподатковуваних мінімумів;

3. Будь-яка із вищевказаних дій, вчинена особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, – штраф від 400 до 800 неоподатковуваних мінімумів з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком на один рік.

Особа, щодо якої складено протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, може бути відсторонена від виконання службових повноважень за рішенням керівника органу (установи, підприємства, організації), в якому вона працює, до закінчення розгляду справи судом (ч. 5 ст. 65¹ Закону).

У разі закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення особі, відстороненій від виконання службових повноважень, відшкодовується середній заробіток за час вимушеного прогулу, зумовленого таким відстороненням.

Інші нормативно-правові акти включають підзаконні акти та постанови Кабінету Міністрів України, що деталізують порядок виявлення і врегулювання конфлікту інтересів у конкретних галузях і сферах діяльності, зокрема Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК)³⁵ містять детальні роз'яснення та методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Так, конфлікти інтересів поділяються на 2 типи (рис.1.2)

³⁵ Рішення НАЗК 11 від 13.06.2022 щодо конфлікту інтересів. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pokaznyky-diyalnosti-departamentu/>

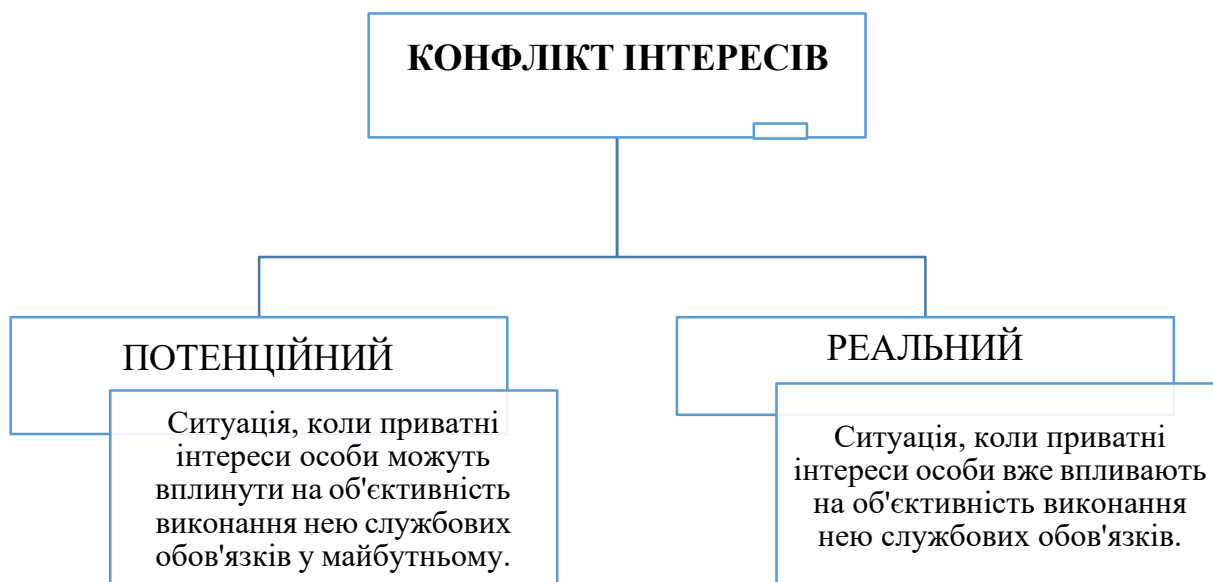

Рисунок 1.3 – Види конфліктів інтересів

Еволюція підходів до боротьби з правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, і врегулювання конфлікту інтересів у законодавстві України відображає поступовий перехід від точкового реагування на корупційні прояви до системного і комплексного підходу. Ця еволюція пройшла кілька ключових етапів, що відображають зміни у правовому регулюванні, соціальному сприйнятті корупції та міжнародних зобов'язаннях України.

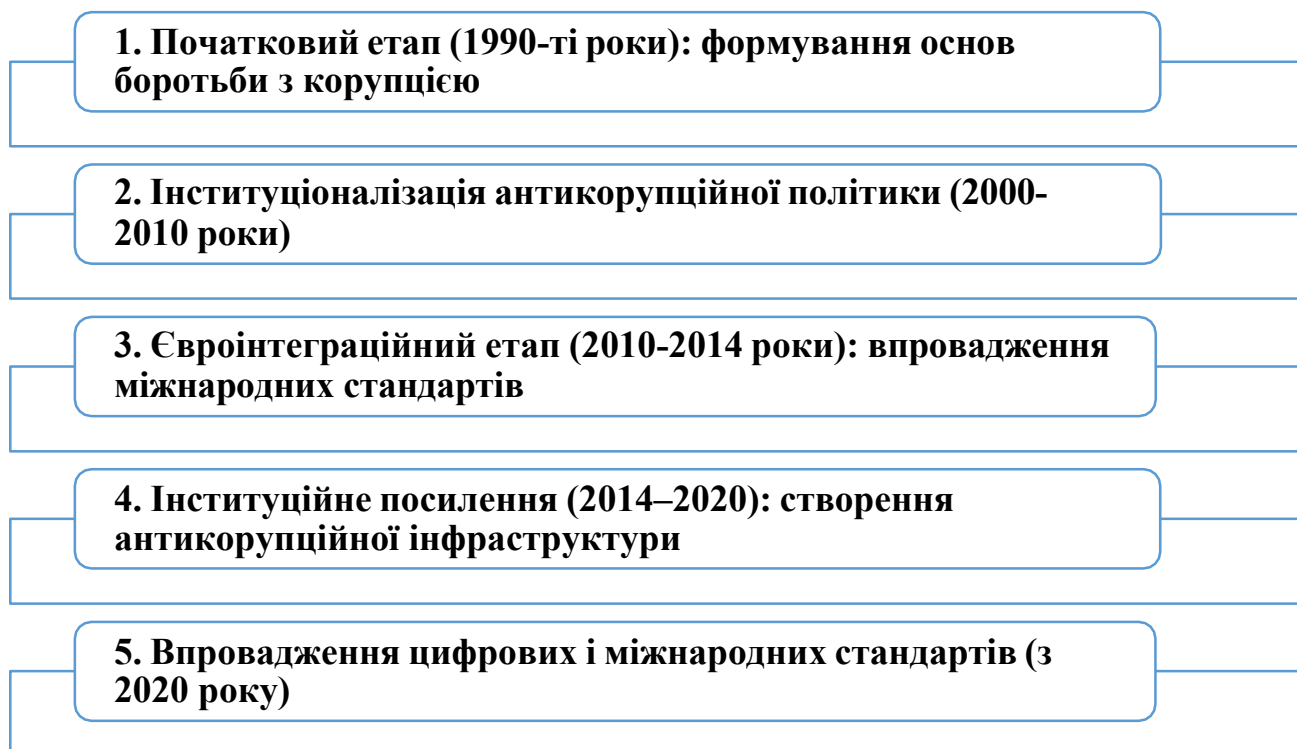

Рисунок 1.4 – Еволюція підходів до боротьби з правопорушеннями, пов'язаними з корупцією та конфліктом інтересів

1. Початковий етап (1990-ті роки): формування основ боротьби з корупцією.

На початку незалежності України корупція здебільшого сприймалася як побічний ефект переходу до ринкової економіки. Правове регулювання було обмеженим і несистемним:

- У Верховній Раді в 1994 р. утворюється Комісія з питань боротьби з організованою злочинністю та корупцією;
- Закон України «Про боротьбу з корупцією»³⁶ (1995) вперше визначив правопорушення, пов'язані з корупцією, але мав обмежене охоплення і не враховував конфлікт інтересів, передбачав адміністративну процедуру відповідальності.
- Указ Президента України «Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки»³⁷ став одним із перших спроб визначити корупцію як загрозу державі, наголосивши на необхідності створення антикорупційної політики.
- Проте конфлікт інтересів як окремий правовий аспект не отримав достатньої уваги.

2. Інституціоналізація антикорупційної політики (2000-2010 роки)

На початку 2000-х років було зроблено спроби закласти фундамент антикорупційної політики через прийняття низки законів:

- У 2001 році корупційні правопорушення були додані до розділу XVII нового Кримінального кодексу України³⁸. Присутня норма про конфіскацію майна, покарання за хабарництво встановлено арештом на 10 років і введено нове поняття «провокація підкупу», матеріальне покарання вимірюється штрафами до 750 мінімальних розмірів оплати праці.
- У 2003 році Україна приєдналася до Антикорупційної мережі для Східної Європи і Центральної Азії (ACN).

³⁶ Закон України «Про боротьбу з корупцією». 1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80>

³⁷ Указ Президента України «Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367/98/ed19980424/find?text=%CA%EE%F0%F3%EF%F6%B3%FF>

³⁸ Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>

- Підписання Україною Конвенції ООН проти корупції³⁹ (2006) стало важливим імпульсом для перегляду антикорупційної стратегії. Цей документ наголошував на запобіганні конфлікту інтересів у державному управлінні.
- Починаючи з 2009 року, у Законі України «Про засади запобігання та протидії корупції»⁴⁰ вперше згадується врегулювання конфлікту інтересів як важливий аспект антикорупційної політики. Конфлікт інтересів було визначено як суперечність між посадовими обов'язками і приватними інтересами, яка може вплинути на об'єктивність прийняття рішень.

3. Євроінтеграційний етап (2010-2014 роки): впровадження міжнародних стандартів

- Прийнятий у 2011 році Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції»⁴¹ деталізував положення про конфлікт інтересів, включаючи вимоги до державних службовців щодо уникнення ситуацій, де їхні приватні інтереси можуть впливати на виконання службових обов'язків.
- У цей період розпочалася гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами, зокрема рекомендаціями GRECO (Група держав проти корупції).
- Ухвалено Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики»⁴², де доопрацьовано понятійний апарат, змінено кола суб'єктів відповідальності, конкретизовано антикорупційні обмеження, удосконалено механізм перевірки тощо.

4. Інституційне посилення (2014–2020): створення антикорупційної інфраструктури

³⁹ Конвенція ООН проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

⁴⁰ Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції».2009. URL: <http://surl.li/lhlncr>

⁴¹ Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції».2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

⁴² Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики». URL:

Революція Гідності та євроінтеграційний курс України дали поштовх до радикального реформування антикорупційної системи:

- 2014 рік – Закон України «Про запобігання корупції»⁴³. У цьому законі:
 - Конфлікт інтересів отримав деталізоване визначення та регламентацію.
 - Передбачено обов'язкове декларування інтересів і майна державними службовцями.
 - Уведено поняття "потенційного" та "реального" конфлікту інтересів.
- Створення Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) – органу, відповідального за моніторинг дотримання антикорупційного законодавства.
- Посилення кримінальної та адміністративної відповідальності за недотримання антикорупційних вимог, включаючи порушення, пов'язані з конфліктом інтересів.
- У 2014-2016 роках створюються перші незалежні антикорупційні органи (НАБУ та САП, згодом – НАЗК та АРМА); запроваджується е-декларування статків посадовців та необхідність перевірки таких декларацій; вводиться в дію відповідальність за неправдиве декларування і незаконне збагачення тощо.

5. Впровадження цифрових і міжнародних стандартів (з 2020 року)

Сучасний етап характеризується впровадженням цифрових технологій та подальшою інтеграцією міжнародних норм:

- Системи *e-Declaration* та *e-Case Management* допомагають автоматизувати процеси виявлення конфліктів інтересів.
- Внесення змін до ЗУ щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів⁴⁴ (2021) запроваджують додаткові гарантії прозорості та відповідальності, спрямовані на зменшення корупційних ризиків.

⁴³ Закон України «Про запобігання корупції».2014.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

⁴⁴ Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1502-20>

Ці етапи відображають поступовий перехід від обмеженого правового регулювання до комплексної антикорупційної політики, що відповідає міжнародним стандартам. Еволюція антикорупційної політики в Україні має свої досягнення та виклики. Впровадження нових законів, створення антикорупційних органів (НАБУ, САП, НАЗК), та інтеграція міжнародних стандартів сприяли підвищенню прозорості та відповідальності. Наприклад, система е-декларування дозволила виявляти конфлікти інтересів та незаконне збагачення. Незважаючи на прогрес, корупція залишається значною проблемою. За даними Transparency International, Індекс сприйняття корупції в Україні покращився (додаток А), але темпи змін залишаються повільними⁴⁵. Основні перешкоди включають недовіру до судової системи та недостатню реалізацію антикорупційних заходів.

Вище зазначене дає змогу зробити висновок, що аналіз нормативно-правової бази щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією та конфліктом інтересів, показує, що Україна зробила значні кроки у вдосконаленні законодавства для боротьби з корупцією. Закон України «Про запобігання корупції» є основним нормативно-правовим актом, що регулює питання запобігання корупції та врегулювання конфлікту інтересів. Він встановлює обов'язки посадових осіб та відповідальність за порушення. Незважаючи на прогрес, залишаються проблеми з виконанням законів, довірою до судової системи та ефективністю антикорупційних заходів. Загалом, нормативно-правова база України щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів є досить розвиненою, але потребує подальшого вдосконалення та ефективного впровадження.

⁴⁵ Індекс сприйняття корупції 2023 в Україні. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/indeks-spryynyatty-a-koruptsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ТА МОНІТОРИНГ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

2.1 Аналіз та моніторинг правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління та адміністрування на державному, обласному та місцевому рівні

Корупція є однією з найсерйозніших загроз для ефективного функціонування державного управління та адміністрування. Вона підриває довіру громадян до державних інституцій, сприяє неефективному використанню ресурсів та створює нерівні умови для розвитку суспільства. Особливо важливим є питання запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, який може виникати на різних рівнях управління – державному, обласному та місцевому.

Це питання потребує аналізу та моніторингу правопорушень, пов'язаних з корупцією, з акцентом на запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління та адміністрування. Отож розгляньмо основні види правопорушень, методи їх виявлення та аналізу, а також проаналізуємо ефективність існуючих механізмів контролю та нагляду на прикладі журналістських розслідувань та судових справ.

Кількість записів у реєстрі НАЗК значно коливається з року в рік⁴⁶ (додатки В, Г, Д). Найбільша кількість записів була у 2016 році (8341), а найменша у 2017 році (2804) (табл.2.1). Кількість кримінальних правопорушень також варіюється, з помітним зростанням у 2021 році (1393) та 2023 році (1924). Це може вказувати на посилення боротьби з корупцією або на збільшення

⁴⁶ Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. НАЗК.
URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/>

кількості виявлених випадків. Найбільша кількість адміністративних правопорушень була зафіксована у 2019 році (4664) та 2021 році (5607). Імовірно кількість у 2022-2024 роках зменшилася через збільшення рівня уваги до більш важких правопорушеннях у зв'язку з воєнним станом. Проте кількість випадків конфлікту інтересів зростає, особливо у 2024 році (504). Це може вказувати на покращення механізмів виявлення таких випадків. Дані про дисциплінарні правопорушення почали обліковуватися з 2019 року, і з того часу їх кількість зростає, досягаючи піку у 2023 році (755). Кількість невизначених випадків залишається низькою, що може свідчити про покращення класифікації та обліку правопорушень.

Таблиця 2.1 – Статистика Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення

Рік	Всього записів у реєстрі НАЗК	За кримінальними правопорушеннями	За адміністративними правопорушеннями		За дисциплінарними правопорушеннями	Не визначено
			Загальна	Зокрема, конфлікт інтересів		
2016	8341	3772	4409	Дані не	122	39
2017	2804	702	1745	обліку-	351	6
2018	4394	694	322	валися	403	5
2019	5964	930	4664	168	370	0
2020	5082	977	3998	316	107	0
2021	7197	1393	5607	510	197	0
2022	2819	1177	1529	353	133	0
2023	3064	1924	861	755	279	1
2024*	3091	1275	1308	713	504	16
Всього	50462	16953	30923	2462	2521	80

* Станом на 01.12.2024 року

Загалом, дані свідчать про активну боротьбу з корупцією в Україні, зокрема через кримінальні, адміністративні та дисциплінарні заходи.

Відповідно до звіту про діяльність НАЗК за 2020-2023 роки⁴⁷, кількість приписів ЦОВВ про усунення порушень закону (конфлікт інтересів) за період 2016-2019 роки становить 31, а 2020-2023 роки – 37.

У Звіті про діяльність НАЗК у 2023 році⁴⁸ зазначено, що внесено 16 приписів щодо усунення порушень законодавства з питань конфлікту інтересів та інших антикорупційних обмежень, зокрема 11 виконано у визначені строки, 1 – не виконано (за невиконання припису складено протокол, особу визнано винною судом першої інстанції), 4 – перебувають на виконанні. Загалом із наданих 88 000 консультацій та роз'яснень, 3055 надано письмових відповідей на офіційні звернення з питань декларування та конфлікту інтересів.

У висновку Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції на звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2023 рік щодо врегулювання конфлікту інтересів⁴⁹ зазначено наступне: «В порівнянні з попереднім роком Агентство у 2023 році знизило темпи запобігання конфлікту інтересів у посадовців. У звіті за 2023 рік вказано, що уповноважені особи НАЗК склали 42 адмінпротоколи щодо конфлікту інтересів та порушення антикорупційних обмежень, включаючи представників вищих посадових осіб різних державних структур. Також внесено 16 приписів щодо усунення порушень законодавства з питань конфлікту інтересів та інших антикорупційних обмежень. У той час, кількість складених адмінпротоколів у 2022 році щодо конфлікту інтересів та порушення антикорупційних обмежень становила 72 протоколи. У звіті за 2023 рік не зазначається кількість осіб, щодо яких складені зазначені вище адміністративні правопорушення, яка б дозволила в повніше оцінити роботу Агентства».

За 2022 рік суди прийняли рішення у 46 справах про адміністративні правопорушення за 57 протоколами, надісланими до суду за цей період, з них 3

⁴⁷ Звіт аналітичний про діяльність НАЗК за 2020-2023 роки. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1JUSgAaVSnmxdW1W0P7sbCvms08u_XTQ

⁴⁸ Звіт про діяльність НАЗК у 2023 році. URL: <https://drive.google.com/file/d/1gOEkdFh5Y3L2R48wc2s0hgDbN6qUhVXT/view>

⁴⁹ Висновок Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції на звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2023 рік. URL: <https://drive.google.com/file/d/1WaXUBD92HRQVIXhp8PR4J6P-T5yMizeq/view>

справи (або 6,5%) закрито у зв'язку зі спливом строків накладення адміністративного стягнення. За 2023 рік суди прийняли рішення у 22 справах про адміністративні правопорушення за 23 протоколами, надісланими до суду за цей період, з них 2 справи (або 9%) закрито у зв'язку зі спливом строків накладення адміністративного стягнення (2 років з моменту вчинення).

У зазначених рішеннях судів не констатовано, що закриття справ про порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів перебуває у прямому причинно-наслідковому зв'язку із необґрунтованими затримками з боку Національного агентства. Фіксація наявності таких затримок передбачає суб'єктивну оцінку обставин збору доказів вчинення адміністративного правопорушення і розгляду справи та ґрунтується на положеннях нормативних актів.

Відповідно до вимог Регламенту інформаційного наповнення та технічного супроводження офіційного вебсайту Національного агентства затвердженого наказом від 29.12.2020 №605/20, у розділі «Моніторинг діяльності НАЗК»⁵⁰ публікувалися дані про внесені приписи, складені протоколи та надані роз'яснення з інтервалом один раз на тиждень.

Також у розділі «Моніторинг діяльності НАЗК/Конфлікт інтересів» з інтервалом один раз на місяць публікувалися основні показники конфлікту інтересів у графічному вигляді: кількість наданих роз'яснень, складених протоколів та внесених приписів.

Поки що (станом на 01.12.2024) розділ «Моніторинг діяльності НАЗК», у якому розміщена вказана інформація, після введення воєнного стану закритий у публічному доступі з метою безпеки інформації про публічних службовців.

НАЗК звернулося до Господарського суду Харківської області про визнання недійсними договорів оренди земельної ділянки, які укладені між Соснівською сільською радою Нововодолазького району Харківської області, від імені якої виступав сільський голова Вязовий Андрій Михайлович, та Вязовим Назарієм Андрійовичем - його сином, оскільки спірні договори оренди укладені

⁵⁰ Моніторинг діяльності НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/category/monitoring-diyalnosti-nazk/>

внаслідок порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції», а саме - в умовах реального конфлікту інтересів, що є адміністративним правопорушенням відповідальність за яке передбачена ст. 172-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Факт вчинення вказаних адміністративних правопорушень підтверджується постановою Нововодолазького районного суду Харківської області від 06.05.2019⁵¹ у справі №631/7/19, якою Вязового Андрія Михайловича було визнано винним у вчиненні адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (ч.ч. 1, 2 ст. 172-7 КУпАП).

Так, рішенням Господарського суду Харківської області від 08.08.2023 у справі №922/1366/23⁵², залишеним без змін постановою Східного апеляційного господарського суду від 24.20.23, задоволено недійсними 3 договори оренди земельних ділянок, що були укладені в умовах реального конфлікту інтересів.

Однак виявлення представниками ЗМІ та громадянського суспільства ознак порушення вимог антикорупційного законодавства щодо конфлікту інтересів навіть з боку найвищих посадовців національного рівня в останні роки залишались доволі поширеними:

1. «Чорний список НАЗК» (2019)⁵³ – скандальне журналістське розслідування про те як НАЗК дозволило не подавати декларації понад 30 тисячам чиновників, в тому числі працівникам СБУ та військовим прокурорам, що фактично унеможливило їхнє покарання за брехню в декларації.

2. Справа Андрія Єрмака (2020)⁵⁴ – керівник Офісу Президента України, якого звинувачували у конфлікті інтересів через його участь у переговорах з Росією, що стосувалися бізнес-інтересів його родини.

3. Справа Юрія Вітренка (2021)⁵⁵ – виконуючий обов'язки міністра енергетики України, якого звинувачували у конфлікті інтересів через його попередню роботу в НАК "Нафтогаз України".

⁵¹ Постанова суду від 06.05.2019 №631/7/19. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/info/pdf/?id=2&cid=17>

⁵² Рішення суду від 08.08.2023 №922/1366/23. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/info/pdf/?id=2&cid=17>

⁵³ Чорний список НАЗК. URL: <https://antac.org.ua/special-projects/nazkfails/>

⁵⁴ Справа Андрія Єрмака. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3804/180/166418/>

⁵⁵ Справа Юрія Вітренка. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nazk-pryznachennya-vitrenka/31308411.html>

4. Справа Дениса Шмигала (2022)⁵⁶ – прем'єр-міністр України, якого звинувачували у конфлікті інтересів через його участь у прийнятті рішень, що стосувалися компаній, пов'язаних з його колишніми бізнес-партнерами

5. Справа Ірини Венедіктової (2023)⁵⁷ – генеральний прокурор України, яку звинувачували у конфлікті інтересів через її участь у розслідуванні справ, пов'язаних з її родичами.

6. Справа Олексія Резнікова (2024)⁵⁸ – міністр оборони України, якого звинувачували у конфлікті інтересів через його участь у прийнятті рішень щодо закупівель для Збройних Сил України, пов'язаних з компаніями, де працюють його близькі родичі.

Відсутність ефективного використання усіх визначених можливостей, визначених антикорупційним законодавством, не дозволяє зрештою забезпечити належне дотримання публічними службовцями вимог законодавства щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. У свою чергу, це підриває суспільну довіру до діяльності публічних інституцій, які мають діяти в інтересах суспільства, а натомість часто повноваження цих інституцій використовуються публічними службовцями всупереч інтересам служби, заради особистої користі та приватних інтересів. Більш того, межа між порушенням вимог антикорупційного законодавства та вчиненням корупційного злочину є доволі тонкою і відсутність дієвого забезпечення дотримання вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів суттєво підвищує ризики вчинення корупційних злочинів, які несуть значно більшу суспільну загрозу та можуть нанести державі та суспільству істотно більших збитків та шкоди, ще сильніше підриваючи суспільну довіру до державних інституцій.

Втім, варто наголосити, що у межах цієї роботи розглядається проблематика саме щодо моніторингу та контролю за дотриманням встановлених вимог щодо управління конфліктом інтересів. Проблеми із

⁵⁶ Справа Дениса Шмигала. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c0jyynelljno>

⁵⁷ Справа Ірини Венедіктової. URL: https://espreso.tv/news/2020/05/08/quotkonflikt_interesivquot_venediktova_prokomentovala_provadzhennya_schodo_neyi_yake_vidkrylo_nabu_za_zayavoyu_sternenka

⁵⁸ Справа Олексія Резнікова. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/skandal-iz-zakupivleju-kurtok-dlja-zsu-deputatka-dala-reznikovu-chas-do-ponedilka-951993.html>

забезпеченням невідворотності санкцій за порушення цих вимог є значно ширшими та здебільшого пов'язані зі станом функціонування судової системи в Україні, у т.ч. в частині укомплектованості судів та 10 навантаження на суддів; компетентності та доброчесності суддів, які розглядають відповідні категорії справ тощо.

Проаналізувавши територіальну карту записів Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушеннями в розрізі областей у 2024 році, очевидним лідером є Львівська область. Наступними – Київська, Вінницька, Одеська та Дніпропетровська області. Найменш – Луганська, Донецька, Запорізька, Херсонська, Миколаївська області та АР Крим. Проте для справедливості аналізу, важливо зазначити, що на даний момент перелічені територіальні одиниці є частково або повністю окупованими через війну Росії проти України, відповідно належна фіксація не може бути реалізована.

Рисунок 2.1 – Територіальна карта записів єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушеннями в розрізі областей у 2024 році⁵⁹

⁵⁹ Територіальна карта НАЗК, щодо корупційних правопорушень. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/reference/map>

Відповідно до даних Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, в розрізі адміністративних правопорушень в Івано-Франківській області за період 2019-2024 років (табл.2.2), кількість адміністративних правопорушень значно зменшилася з 2019 по 2023 рік, але трохи зросла у 2024 році. Кількість випадків конфлікту інтересів значно зросла у 2023 році (24 випадки) та залишилася високою у 2024 році (21 випадок). Це може вказувати на підвищену увагу до цього питання та на покращення механізмів виявлення таких випадків.

Таблиця 2.2 – Статистика Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, в розрізі адміністративних правопорушень в Івано-Франківській області за період 2019-2024⁶⁰

Рік	Всього записів за адміністративними правопорушеннями	Всього записів щодо конфлікту інтересів
2019	160	1
2020	192	0
2021	171	2
2022	79	4
2023	26	24
2024*	43	21

* Станом на 01.12.2024 року

Здійснений аналіз та моніторинг дозволяє зробити висновок, що НАЗК демонструє активну роботу у сфері запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, проте існують певні проблеми з ефективністю виконання приписів та своєчасністю розгляду справ, а також необхідністю жорсткого громадського та внутрішнього контролю. Зростання кількості випадків конфлікту інтересів вказує на підвищену увагу до цього питання, але також свідчить про необхідність подальшого вдосконалення механізмів контролю та моніторингу. Важливо також враховувати проблеми судової системи, які впливають на загальну ефективність антикорупційних заходів.

⁶⁰ Статистика НАЗК, щодо корупційних правопорушень. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/reference/map>

2.2 Порівняльний огляд інструментів адміністративної відповідальності за вчинення правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

У різних країнах світу застосовуються унікальні підходи до регулювання адміністративної відповідальності в цій сфері, що зумовлено особливостями правових систем, політичного устрою та історичного розвитку. Наприклад, у країнах Західної Європи значну увагу приділяють розробці детальних кодексів етики та застосуванню незалежних антикорупційних органів, тоді як в Північній Америці часто реалізуються жорсткі санкції за найменші порушення, спрямовані на формування дисципліни через страх відповідальності.

Аналіз міжнародного досвіду в цій галузі дозволяє виділити як універсальні підходи, що можуть бути адаптовані в інших країнах, так і специфічні методи, ефективність яких зумовлена локальними умовами та місцевою ментальністю. Особливе значення має порівняння адміністративно-правових інструментів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, оскільки цей аспект є одним із найбільш складних для корегування через його багатоаспектність.

У США законодавча база для запобігання та врегулювання конфлікту інтересів включає кілька ключових актів:

1. 18 U.S.C. § 208⁶¹: Цей закон забороняє державним службовцям брати участь у офіційних справах, де вони мають фінансовий інтерес.
2. Ethics in Government Act⁶² (1978): Встановлює вимоги до фінансового розкриття інформації для державних службовців
3. Executive Branch Conflict of Interest Prevention Act of 2023⁶³: Вимагає від агентств виконавчої влади забороняти конфліктуючі фінансові інтереси через регулювання заборонених володінь

⁶¹ Summary of Standards of Conduct and Conflict of Interest Rules. URL: <https://bja.ojp.gov/program/project-safe-neighborhoods-psn/summary-standards-conduct-and-conflict-interest-rules>

⁶² Federal prosecution of public corruption in the United States. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_prosecution_of_public_corruption_in_the_United_States

⁶³ Executive Branch Conflict of Interest Prevention Act of 2023. URL: <https://www.govtrack.us/congress/bills/118/hr4222>

Окрім загальних нормативних актів, кожен федеральний штат має низку підзаконних актів та кодекс етики, який визначає стандарти поведінки та вимоги до звітності. У США конфлікти інтересів поділяються на декілька типів (рис. 2.2): фінансовий (отримання фінансової вигоди від рішень або дій, вжитих у своїй професійній якості), реляційний (вплив через сімейні зв'язки, дружба або романтичні стосунки), професійні (конкуруючі професійні обов'язки чи відданість заважають неупередженості), ідеологічні (особисті переконання чи цінності суперечать професійним обов'язкам), часові (зобов'язання особи виконувати кілька ролей або проектів призводять до розділення уваги та зниження ефективності) та організаційні (інтереси організації конфліктують з інтересами її зацікавлених сторін або громадськості).

Право державного службовця будь-якої гілки влади на додатковий заробіток обмежується 15% від посадового окладу і це обмеження діє протягом 2-х років після звільнення. Крім того, після розриву трудових відносин протягом зазначеного періоду вони не повинні підтримувати контакти з попереднім місцем роботи чи будь-яким чином публічно висловлювати/транслювати позицію/інтересу цієї установи. Вартість подарунків для сенаторів від приватних фізичних та юридичних осіб протягом календарного року сумарно не має перевищує 100 доларів, а від сім'ї та родичів – не більше 300 доларів. Для членів Палати представників Конгресу вартість подарунків протягом календарного року сумарно не може перевищити 250 доларів з одного джерела, при цьому кожен подарунок (навіть від дружини/чоловіка), вартість якого за одиницю перевищує 100 доларів повинен бути задекларований. Інші категорії державних службовців також мають схожі обмеження вартість яких коливається залежно від зайнятої посади, однак встановлено єдиний термін – 60 днів для декларування або здачі до відповідного органу своєї установи. Важливим кроком у цьому напрямі є відсутність імунітетів для посадових осіб у США. У будь-якого чиновника, включаючи Президента, конгресменів і сенаторів, відсутній імунітет і дає змогу притягнути їх за необхідності до кримінальної відповідальності.

Рисунок 2.2 — Типи конфліктів інтересів у США

Політика щодо конфлікту інтересів у США є однією із найдієвіших у світі, а антикорупційне законодавство характеризується надзвичайною жорсткістю. Загалом регулювання та розслідування корупційних правопорушень покладено на славнозвісну Комісію з цінних паперів і бірж. Так, у червні 2023 року Нью-Йоркська інвестиційна консультація Insight Venture Management погодилася сплатити штраф⁶⁴ у розмірі 1,5 мільйона доларів у зв'язку заявою Комісії щодо завищення гонорарів за управління та нерозкриття конфлікту інтересів щодо розрахунків комісії. У вересні 2023 році компанія Lyft погодилася сплатити штраф⁶⁵ у розмірі 10 мільйонів доларів, щоб врегулювати звинувачення Комісії у тому, що вона не розкрила інформацію про угоду перед первинним публічним розміщенням акцій, яка принесла члену правління мільйони доларів.

⁶⁴ Insight Partners fined \$1.5M over excess fees, conflicts of interest. URL: <https://www.complianceweek.com/regulatory-enforcement/insight-partners-fined-15m-over-excess-fees-conflicts-of-interest/33230.article>

⁶⁵ Lyft fined \$10M for not disclosing board member's role in pre-IPO stock sale. URL: <https://www.complianceweek.com/regulatory-enforcement/lyft-fined-10m-for-not-disclosing-board-members-role-in-pre-ipo-stock-sale/33572.article>

У Канаді законодавча база значно еволюціонувала з моменту оприлюднення перших керівних принципів прем'єр-міністра П'єра Елліотта Трюдо щодо конфлікту інтересів у 1973 році.:

1. **Conflict of Interest Act (2006)**⁶⁶. Цей закон встановлює правила щодо конфлікту інтересів та пост-робочих обмежень для державних службовців

2. **Public Servants Disclosure Protection Act (2007)**⁶⁷. Захищає державних службовців, які повідомляють про порушення, включаючи конфлікти інтересів.

Канада використовує популярні інструменти для забезпечення адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення як фінансове розкриття⁶⁸ (державні службовці зобов'язані розкривати свої фінансові інтереси, що дозволяє виявляти потенційні конфлікти інтересів) та адміністративні санкції⁶⁹ (штрафи, звільнення з посади та інші дисциплінарні заходи). Варто зазначити, що в Канаді діє політика Національної ради з досліджень (NRC), яка включає детальні процедури для запобігання та врегулювання конфліктів інтересів, що забезпечує прозорість та підзвітність.

Власне канадське законодавство цікаве створенням ролі Комісара з питань конфлікту інтересів та етики. Будь-який парламентарій може звернутися з письмовим запитом до Комісара з проханням розглянути поведінку нинішньої або колишньої посадової особи, якщо парламентарій має обґрунтоване переконання, що особа, про яку йдеться, порушила законодавство. Комісар також може провести таку експертизу за власною ініціативою, якщо є підстави вважати, що мало місце порушення. Комісар надає звіт прем'єр-міністру після закінчення експертизи і його звіти оприлюднюються. Однак певні види інформації, отриманої в ході розслідувань, зберігаються в таємниці.

Так, у грудні 2022 року за результатами інституційного механізму звіту Комісара, громадськості стало відомо⁷⁰ про конфлікт інтересів міністерки

⁶⁶ [Conflict of Interest Act. URL: https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-36.65/FullText.html](https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-36.65/FullText.html)

⁶⁷ Conflict of Interest at the Federal Level: Legislative Framework HillStudies. URL: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/201092E

⁶⁸ Conflict of Interest Act. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-36.65/FullText.html>

⁶⁹ NRC policy on conflict of interest. URL: <https://nrc.canada.ca/en/corporate/values-ethics/nrc-policy-conflict-interest>

⁷⁰ Trade minister apologizes for breaking conflict of interest rules. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/trade-minister-conflict-of-interest-1.6684025>

міжнародної торгівлі Канади щодо укладення 2 контрактів у березні 2019 та квітні 2020 років з компанією її друга. Хоча пані міністр не визнала потенційного конфлікту інтересів, вона взяла на себе повну відповідальність, вибачалася і склала повноваження.

Ще одним доказом дієвості діяльності Комісара у Канаді була доведена у 2019 році, коли було виявлено, що чинний прем'єр міністр Канади Джастін Трюдо також порушив закон про конфлікт інтересів, тиснувши на свого колишнього генерального прокурора, щоб той допоміг SNC-Lavalin Group Inc. врегулювати звинувачення у корупції поза судом⁷¹. Хоча жодних санкцій окрім догани не було вжито, через те, що звіт Комісар віддає на розгляд та виконання власне прем'єр міністру, репутація Трюдо суттєво страждала. Зрештою, це не перший раз, коли Трюдо порушує закон. В окремому рішенні 2017 року Комісар з питань етики визнав, що Трюдо порушив правила, коли разом із родиною відпочивав на острові⁷², що належить Ага Хану, духовний лідер мусульманської громади.

Німеччина посідає 9 місце в рейтингу сприйняття корупції Transparency International 2023⁷³, що нижче на 1 бал порівнюючи з 2022 роком. За даними Transparency International Germany, зниження балів можна пояснити різними корупційними скандалами минулого року, такими як звинувачення щодо закупівлі медичних масок у зв'язку з кризою COVID-19 «Cum-Ex»⁷⁴, звинувачення щодо отримання німецькими політиками грошей і подарунків з азербайджанських джерел, або так звана «справа Грайхена», в якій федеральний міністр нібито намагався поставити свого близького друга на посаду керівника німецької енергетичної компанії. Агентство без розкриття конфлікту інтересів⁷⁵.

⁷¹ Report Finds Canada Prime Minister Trudeau Violated Conflict of Interest Law. URL: <https://time.com/5652315/trudeau-conflict-interest-violation/>

⁷² Trudeau suspected of ethics violation over Bahamas vacation. URL: https://lb.ua/world/2017/12/21/385470_tryudo_zapodozrili_narushenii_etiki.html

⁷³ Corruption Perceptions Index. URL:

https://www.transparency.org/en/cpi/2023?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAgdC6BhCgARIsAPWNWH1MWOnDxQw5nqzDpE97WAUZeJgJhX8579kRjKJX-TKf_hvqKX5FfxwaArnoEALw_wcB

⁷⁴ What is «cum-ex» and why such a scandal? URL: https://left.eu/app/uploads/2019/01/explainer_Cum-Ex.pdf

⁷⁵ Top German Economy Ministry official resigns over nepotism scandal. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/05/17/7161860/>

Відповідно до Закону Німеччини про адміністративні правопорушення (Ordnungswidrigkeitengesetz – OWiG) корпорації можуть бути притягнуті до відповідальності за корупційні злочини, вчинені їхніми представниками, зі штрафом до 10 мільйонів євро та конфіскацією всіх економічних вигод, отриманих шляхом корупційних правопорушень, відповідно до Кримінального кодексу Німеччини (Strafgesetzbuch – StGB).

У Німеччині немає центрального федерального органу розслідування справ про хабарництво. Існує близько 140 прокуратур, розташованих регіонально по всій країні. Вони мають компетенцію розслідувати адміністративні правопорушення (включаючи конфлікт інтересів), які були вчинені в їхній регіональній зоні відповідальності. Також у Німеччині кримінальні розслідування є неpubлічними, і слідчі органи зазвичай не публікують заяв для ЗМІ, за винятком важливих чи інших видатних справ, які викликають інтерес ЗМІ. Проте ЗМІ можуть бути присутніми на відкритих судових слуханнях після того, як справу буде передано до суду.

Розглядаючи досвід Німеччини варто зазначити, що у квітні 2019 року ЄС ухвалив Директиву про інформування⁷⁶, яка поширюється на державний і приватний сектори та спрямована на захист інформаторів, які повідомляють про порушення законодавства ЄС. Директива набула чинності в грудні 2019 року і мала бути перенесена в національне законодавство кожної з країн ЄС. Так У липні 2023 року набув чинності Закон про захист інформаторів/викривачів (Hinweisgeberschutzgesetz – HinSchG), за допомогою якого німецький законодавець транспонує згадану вище Директиву ЄС про інформування до законодавства Німеччини. Загалом, Німеччина активно впроваджує політику прозорості та підзвітності, що включає регулярне звітування про конфлікти інтересів та заходи щодо їх запобігання.

Основою законодавчою базою Франції щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів є Закон про

⁷⁶ Директива ЄС 2019/1937 «Про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу». URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/08/9/7191789/>

прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економіки (2016) (встановлює вимоги до антикорупційних програм для великих компаній та створює Французьке агентство з боротьби з корупцією (AFA⁷⁷) для нагляду за їх виконанням) та. Закон про прозорість у публічному житті (2013) (визначає конфлікт інтересів як будь-яку ситуацію, коли особисті інтереси можуть вплинути на виконання службових обов'язків), проте на відмінно від вищезазначених країн концепція протидії конфлікту інтересів закріплене у статті 23 Конституції, що передбачає «функції члена уряду несумісні з виконанням будь-якого парламентського мандату, будь-якою професійною представницькою функцією національного характеру та будь-якою державною чи будь-якою професійною діяльністю»⁷⁸.

У Франції державні службовці не можуть здійснювати на професійній основі прибуткову приватну діяльність будь-якого характеру та зобов'язані повідомити якщо їхній партнер (чоловік/дружина) чи один із батьків надає установі, в якій працює заявник, податкові чи юридичні послуги, а також є постачальником товарів. Загалом французьке законодавство не є досконалим, а власне конфлікт інтересів – не є адміністративним правопорушенням. Громадськість байдуже відноситься до скандалів у ЗМІ⁷⁹.

Аналогічно до Франції, у Італії загальний принцип неупередженості закладений у Конституцію, де зазначено, що «вибір, прийнятий органом, мав здійснюватися з дотриманням правила рівновіддаленості від усіх, хто має контакт з публічною владою»⁸⁰. У супровідних нормативно-правових актах визначено, що працівнику необхідно утримуватися від участі в прийнятті рішень або діяльності, яка може включати його власні інтереси чи інтереси своїх родичів, родичів другого ступеня, подружжя чи співмешканців, або людей, з якими ви маєте регулярні стосунки, або окремих осіб чи організацій з щодо якого

⁷⁷ AFA_Guide_conflits_interets. URL: https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/files/files/AFA_Guide_conflits%20interets_EN_juin%202022.pdf

⁷⁸ Conflits d'intérêts. URL: <https://www.senat.fr/leg/etudes-impact/pj111-517-ei/pj111-517-ei.html>

⁷⁹ Les risques de conflits d'intérêts ne doivent plus constituer un angle mort des programmes de compliance . URL: https://www.editions-legislatives.fr/actualite/les-risques-de-conflits-dinterets-ne-doivent-plus-constituer-un-angle-mort-des-programmes-de-complia/?srsltid=AfmBOoq385wf-CVExDalBNGWoLhQuMfWleimdNqLHJ4Nr0RcuEPDpoV_

⁸⁰ Focus sul conflitto di interessi. URL: <https://www.luigifadda.it/conflitto-interessi/>

він чи його дружина має незавершений судовий процес або серйозну ворожнечу чи значні кредитні чи боргові відносини, або суб'єктів чи організацій, опікуном, куратором, повіреним чи агентом яких він чи вона є, або органів, асоціацій, навіть невизнаних, комітетів, компаній або закладів, хто є керівником.

Хоча за порушення цих постулатів передбачена дисциплінарна, адміністративна та кримінальна відповідальність, у кінці серпня 2024 року антикорупційний орган Рада Європи Greco у своєму останньому звіті щодо Італії зазначив, що «Італія повинна вдосконалити правила та прийняти чіткі та вичерпні керівні принципи для запобігання та вирішення потенційних конфліктів інтересів осіб, які займають керівні посади високого рівня»⁸¹ та надав 19 рекомендацій після оцінки ефективності нормативно-правової бази. Серед рекомендацій, адресованих Італії, також є те, що «прийняти кодекс поведінки для осіб, які займають керівні посади високого рівня, який має бути оприлюднений і містити чіткі правила, що стосуються конфлікту інтересів та інших питань, що стосуються чесності, таких як подарунки, контакти з лобістами та третіми сторонами в цілому, зовнішня діяльність, контракти з державними органами, управління конфіденційною інформацією та обмеження після призначення»⁸².

Отже, порівняльний аналіз міжнародного досвіду у сфері запобігання та врегулювання корупційних правопорушень щодо інтересів через інструменти адміністративної відповідальності демонструє різноманітність підходів, що залежать від правових, політичних та соціокультурних умов кожної країни. Усі розглянуті країни демонструють, що успішне врегулювання конфлікту інтересів вимагає поєднання чіткої законодавчої бази, незалежних регуляторних органів, жорстких санкцій і прозорих процедур. При цьому важливо адаптувати міжнародний досвід до національних умов, враховуючи культурні особливості, політичний устрій та рівень правової свідомості суспільства, запозичуючи найкращі практики одне в одного.

⁸¹ Il quadro normativo sui conflitti di interesse. URL: <https://leg16.camera.it/561?appro=659>

⁸² Il Consiglio d'Europa: 'L'Italia regoli meglio il conflitto di interessi'. URL: <http://surl.li/xkvnpn>

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБЛЕННЯ ШЛЯХІВ ПОСИЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОГО З КОРУПЦІЄЮ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ВРЕГУЛЮВАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

3.1 Роль громадського суспільства у формуванні, контролі інтеграції антикорупційної політики щодо правопорушень, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Розвиток антикорупційної політики в Україні неможливий без активної участі громадянського суспільства. Організації громадянського сектора виступають не лише спостерігачами, а й активними гравцями у процесі формування антикорупційних ініціатив. Завдяки своїм ініціативам громадянське суспільство формує платформу для відкритого діалогу між владою, бізнесом і суспільством.

Громадські організації (ГО) відіграють важливу роль у створенні ефективної антикорупційної політики, зокрема у питаннях запобігання конфлікту інтересів. ГО часто об'єднують експертів, юристів, економістів, які мають глибокі знання проблематики та пропонують фахові рішення. Наприклад, вони готують альтернативні законопроекти чи аналізують існуючі нормативно-правові акти, вказуючи на їхні недоліки. Завдяки тісному зв'язку з суспільством, організації можуть ідентифікувати нагальні проблеми, які держава може ігнорувати. Вони виявляють прогалини у законодавстві, що дозволяють уникати відповідальності за конфлікт інтересів. ГО активно співпрацюють із парламентом, комітетами та державними органами, щоб ініціювати розгляд важливих законодавчих змін. Так, саме завдяки ініціативі міжнародної громадської організації з боротьби з корупцією Transparency International та її відділення в Україні були впроваджені частини законів, пов'язаних із деклараціями майнового стану.

ГО проводять кампанії з підвищення обізнаності громадськості про корупцію та її наслідки. Це включає освітні програми, тренінги та публікації, які допомагають громадянам розпізнавати та протидіяти корупційним практикам. Деякі ГО надають юридичну підтримку викривачам корупції та жертвам корупційних дій. Вони допомагають у підготовці юридичних документів та представляють інтереси постраждалих у суді⁸³.

Громадські консультації — це механізм, який забезпечує прозорість у процесі прийняття рішень, залучаючи громадянське суспільство до формування політики. Консультації дозволяють залучити різні групи населення: експертів, активістів, підприємців, громадян. Це допомагає створити збалансовану політику, яка враховує інтереси суспільства. Завдяки громадським консультаціям у багатьох країнах ЄС та Україні вдалося вдосконалити закони про державну службу, зокрема норми щодо декларування доходів (додаток Д). Громадські консультації створюють додатковий інструмент моніторингу: державні органи мають пояснювати, чому ті чи інші пропозиції були враховані або відхилені. Це зменшує ризик маніпуляцій чи впливу вузьких інтересів. В Україні громадські консультації проводяться через спеціальні платформи, наприклад, «Громадське обговорення» на сайтах органів влади (рис. 3.1) або у формі круглих столів.

Рисунок 3.1 — Вкладка «Громадське обговорення» на сайті міської ради⁸⁴

⁸³ UNCAC and the participation of NGOs in the fight against corruption URL: <https://www.u4.no/publications/uncac-and-the-participation-of-ngos-in-the-fight-against-corruption>

⁸⁴ Громадське обговорення на сайті Івано-Франківської міської ради. URL: <https://www.mvk.if.ua/rpgo>

Громадянське суспільство використовує різноманітні інструменти для впливу на антикорупційну політику. Електронні петиції є важливим механізмом впливу, адже у разі збору необхідної кількості підписів державні органи зобов'язані розглянути питання. Наприклад, численні петиції (рис. 3.2) в Україні сприяли впровадженню відкритих реєстрів для перевірки майнових декларацій чиновників. Публічні слухання з питань запобігання конфлікту інтересів часто залучають експертів, медіа та громадян для обговорення проектів нормативно-правових актів, а відкриті форуми передбачають масштабні обговорення політики, часто організуються у партнерстві з міжнародними організаціями (наприклад, ПРООН чи ЄС). На таких заходах обговорюються стандарти прозорості та механізми уникнення корупційних ризиків.

Перейти на офіційний інтернет-представництво Президента України

Домашня | Знайти / Реєстрація

ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ
Офіційне інтернет-представництво Президента України

СІМВОЛІТИ ПЕТИЦІЇ

Шукати електронні петиції

Топікання: Накласти вето на законопроект №9534 та повернути його до парламенту з вимогою відкрити реєстр майнових декларацій чиновників

№22/204906-01

Накласти вето на законопроект №9534 та повернути його до парламенту з вимогою відкрити реєстр майнових декларацій чиновників

Автор (Сайтатор): **Юліана Олександрівна Бічужанська**
 Дата оприлюднення: 06 вересня 2023
 Дата завершення: 10 жовтня 2023

Успішно підписано
 3 підписи

Збір підписів завершено

ВІДПОВІДЬ НА ПЕТИЦІЮ | ТЕСТ ПЕТИЦІЇ | ПІДПИСАНТІ

Відповідь Президента України на електронну петицію № 22/204906-01 - Накласти вето на законопроект № 9534 та повернути його до парламенту з вимогою відкрити реєстр майнових декларацій чиновників», розміщену на вебсайті Офіційного інтернет-представництва Президента України 06.09.2023 громадянкою О.В.Бічужанською.

Відповідно до статті 40 Конституції України та статті 23-4 Закону України «Про звернення громадян» мною розглянуто розміщену О.В.Бічужанською на вебсайті Офіційного інтернет-представництва Президента України електронну петицію «Накласти вето на законопроект № 9534 та повернути його до парламенту з вимогою відкрити реєстр майнових декларацій чиновників».

СІТЬ ЗВЕРНЕННЯ:
 Накласти вето на законопроект №9534 та повернути його до парламенту з вимогою відкрити реєстр майнових декларацій чиновників

ПОДІЛІТЬСЯ ПЕТИЦІЄЮ:
 f t e

Скопійована ця петиція

Рисунок 3.2 — Приклад електронної петиції до Президента України⁸⁵

В Україні ГО, такі як Центр протидії корупції (ЦПК), активно працюють над розслідуванням корупційних схем та сприяють притягненню винних до відповідальності. Їхні розслідування часто стають основою для кримінальних

⁸⁵ Електронна петиція на сайті Президента. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/204906>

справ та законодавчих змін. Одним із відомих випадків є розслідування щодо екснардепа Олександра Онищенка, яке призвело до його засудження. Загалом за 5 років роботи ЦПК проадвокатували понад 200 вироків суду, 40 з яких відносяться до топкорупційних справ. ЦПК активно працює над впровадженням та захистом антикорупційних законів. Вони брали участь у створенні Національного антикорупційного бюро України (НАБУ), Спеціалізованої антикорупційної прокуратури (САП) та Вищого антикорупційного суду (ВАКС), запроваджували криміналізацію незаконного збагачення та будівельних кошторисів, брали участь у створенні реформ митниці, оборонних закупівель, БЕБ та судової реформи. Відбили 80+ законопроектів, які хотіли знищити їх. Завдяки їхнім зусиллям було запроваджено систему електронного декларування майна посадовців⁸⁶ і вберегли її від знищення. Проадвокатували перший у світі реєстр бенефіціарних власників юросіб та відкриття державних реєстрів власності. Проте і Центр протидії корупції не має ідеальної репутації. Щодо керівника ЦПК Віталія Шабуніна ДБР розслідує низку кримінальних справ, зокрема, щодо ухилення від мобілізації, підробку документів НАЗК, незаконне використання гуманітарної допомоги та привласнення джипу Nissan Pathfinder. Генпрокуратура відкрила справу щодо крадіжки з використанням рахунків ЦПК 2.5 млн доларів коштів, виділених урядом США на атестацію співробітників прокуратури.

Інший громадський рух, який заслуговує уваги - це «Чесно». Він часто ініціює перевірки кандидатів до органів влади на наявність конфлікту інтересів, використовуючи дані з відкритих реєстрів. «Чесно» аналізують декларації про доходи та майно, а також виявляють випадки, коли посадовці приймають рішення, що можуть бути вигідними для їхніх приватних інтересів. До впровадження воєнного стану в Україні "ЧЕСНО" активно боровся з неперсональним голосуванням у Верховній Раді та фіксували факти кнопочаства. Завдяки їхнім зусиллям, сенсорна кнопка була запроваджена у

⁸⁶ Офіційний сайт «Центру Протидії корупції». URL: <https://antac.org.ua/>

2021 році⁸⁷. Організація активно просуває ідею прозорості у владі. Вони створили базу даних «ПолітХаб», де зібрана інформація про політиків, їхні доходи, майно та можливі конфлікти інтересів, а проєкт «Каталог ФАР (Фігурантів антикорупційних розслідувань)» вміщено відомості про виявлені журналістами-розслідувачами корупційні схеми та їхніх фігурантів (рис. 3.3). Інформація про ймовірну причетність осіб до корупційних схем підтверджується матеріалами раніше оприлюднених журналістських розслідувань та даними з відкритих джерел, в тому числі державних реєстрів. Це дозволяє громадянам та журналістам легко отримувати доступ до цієї інформації та контролювати діяльність посадовців. Як і Центр протидії корупції, вони брали участь у розробці та просуванні законів, що зобов'язують посадовців декларувати свої доходи та майно, а також запроваджують механізми контролю за їхньою діяльністю. Примітно зазначити, що першою координаторкою Руху ЧЕСНО на Херсонщині була активістка Катерина Гандзюк, яку вбили і замовники вбивства досі на свободі.

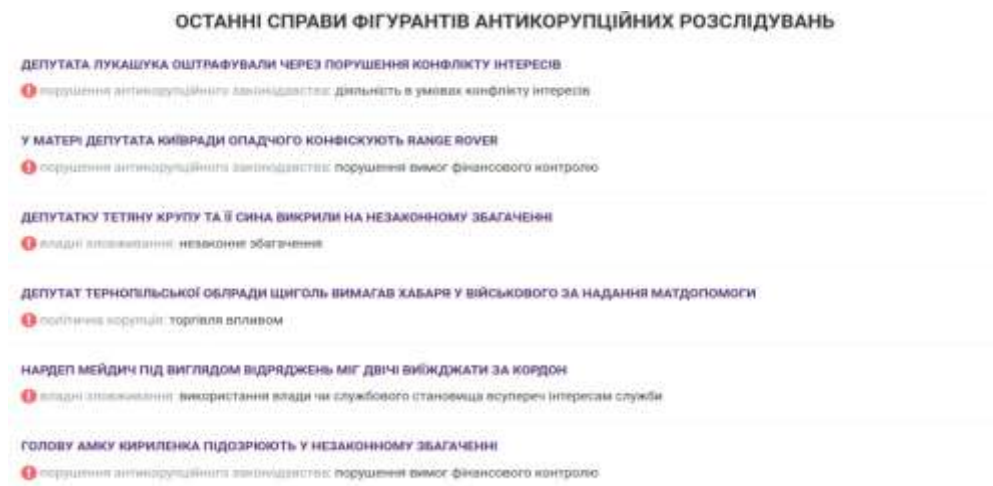

Рисунок 3.3 — Інформація з проєкту «Каталогу ФАР» від руху ЧЕСНО⁸⁸

Експертні ГО аналізують ухвалені рішення, щоб виявити можливі корупційні ризики. Наприклад, досліджують тендери на предмет прозорості та справедливості. Так було реалізовано ефективний антикорупційних інструмент

⁸⁷ Історія руху «Чесно». URL: https://www.chesno.org/background_chesno/

⁸⁸ Каталог ФАР. URL: <https://far.chesno.org/>

– «ProZorro», система електронних державних закупівель. Завдяки цьому проєкту вдалося забезпечити прозорість у сфері державних закупівель і зменшити можливості для корупційних схем. Завдяки цьому проєкту вдалося забезпечити прозорість у сфері державних закупівель і зменшити можливості для корупційних схем. Нещодавно платформа еволюціонувала в додатковий модуль «Dozorro» для аналізу і моніторингу закупівель.

У 2021 році ЗМІ зупинили змову під час проведення тендеру одним з медичних університетів на створення «концепт-моделі пневмошолама від вірусних (коронавірусних, COVID-19), бактеріальних, токсичних агентів» на суму понад 500 тис. грн, загальна сума проєкту на три роки складала 2,9 млн грн. За результатами журналістського розслідування виявилось, що переможницею торгів від науковців стала 71-річна тітка науковця та лікаря, який є одним зі співвиконавців проєкту. Маніпулювання на відкритих торгах також виявили у 2021 році під час проведення тендеру іншого університету. Журналісти виявили, що у рішеннях Антимонопольного комітету України йдеться про спотворення результатів торгів у 14 державних закупівлях, 11 з яких проводились на замовлення Університету. При цьому, документи обох претендентів на тендер виконувались на техніці Університету — замовника та подані з комп'ютерів з IP адресами цього закладу вищої освіти.

Соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter та YouTube, стали потужними інструментами для мобілізації громадян, висвітлення результатів розслідувань та створення кампаній тиску на владу. Прикладом є кампанія «#НіВідкатам». Активісти публікували результати своїх розслідувань у соціальних мережах, привертаючи увагу до конкретних випадків корупції. Хештег #НіВідкатам став символом кампанії, об'єднуючи всі публікації та акції під єдиним брендом.

Платформи на кшталт OpenDataBot⁸⁹ або Clarity Project⁹⁰ дозволяють аналізувати державні реєстри, тендери, декларації посадовців, перевіряти компанії та фізичних осіб на предмет наявності судових справ, податкових боргів

⁸⁹ OpenDataBot. URL: <https://opendatabot.ua/>

⁹⁰ Clarity Project. URL: <https://clarity-project.info/>

та інших ризиків, а також відстежувати змін у реєстрах, таких як зміни у власниках компаній, судові рішення тощо. Вони є джерелом прозорої інформації для журналістів і громадянських активістів.

Організація «Антикорупційний штаб»⁹¹ впроваджує інтерактивні антикорупційні інструменти, зокрема «Карту ремонтів», що дозволяє громадянам перевіряти, як витрачаються кошти на ремонти у їхніх громадах. Інформація про всі ремонтні роботи, що фінансуються з державного бюджету, автоматично збирається з системи публічних закупівель Prozorro. Дані відображаються на інтерактивній карті, де кожен може знайти свій будинок, школу, дитячий садок або інший об'єкт і перевірити, які кошти були виділені на його ремонт. Громадяни можуть перевірити, чи були фактично виконані ремонтні роботи, зазначені в договорах. Якщо роботи не виконані або виконані неякісно, можна залишити скаргу через сайт.

Громадські організації є невід'ємною частиною антикорупційної інфраструктури України. Вони не лише виявляють та розслідують корупційні схеми, але й активно сприяють впровадженню законодавчих змін, підвищенню прозорості та підзвітності влади. Завдяки їхнім зусиллям було запроваджено низку важливих реформ, таких як система електронного декларування майна посадовців та платформа Prozorro. Використання сучасних технологій, таких як інтерактивні карти та платформи для аналізу даних, дозволяє ГО ефективно контролювати витрати державних коштів та залучати громадян до антикорупційної діяльності. Незважаючи на виклики та опір, з якими вони стикаються, громадські організації продовжують відігравати важливу роль у боротьбі з корупцією та зміцненні демократичних інститутів в Україні. Водночас громадські організації відіграють ключову роль у формуванні культури нетерпимості до корупції. Так громадянське суспільство стає партнером у формуванні та реалізації антикорупційної політики, забезпечуючи незалежний контроль, поширюючи знання й ініціюючи зміни, що ведуть до підвищення ефективності державного управління та зменшення ризиків конфлікту інтересів.

⁹¹ Антикорупційний штаб. URL: <https://shtab.net/>

3.2 Розробка програми заходів посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

Проаналізувавши правопорушення, пов'язані з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління та адміністрування на державному, обласному та місцевому рівні, порівнявши інструментів адміністративної відповідальності на міжнародному рівні та дослідивши роль громадського суспільства у формуванні, контролі інтеграції антикорупційної політики, пропонуємо наступну програму заходів щодо посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів:

1. Усунення прогалин в правовому регулюванні

На основі проведеного аналізу у цьому дослідженні вважаємо за необхідне чітко регламентувати поняття «непрямий конфлікт інтересів» та «прихований конфлікт інтересів», зобов'язати всіх державних службовців будь-якого рівня декларувати потенційний або фактичний конфлікт інтересів та ввести жорстку відповідальність за несвоєчасне повідомлення про конфлікт інтересів. На жаль м'якість адміністративних санкцій не стримують від порушень, а механізми не запобігають повторному порушенню. Відповідно необхідно вивчити та адаптувати практики країн ЄС, які передбачають суворіші вимоги до розкриття інформації про конфлікти інтересів (наприклад, Норвегія, Швеція), підвищити штрафи за приховування чи несвоєчасне повідомлення про конфлікт інтересів і запровадити додаткові заходи впливу. Крім того, спостерігається очевидна нестача ефективних інструментів для оперативного відстеження конфліктів інтересів і перевірки декларацій на державному рівні. Це свідчить про важливість зміцнення превентивних механізмів та запровадження внутрішніх систем моніторингу у державних органах, зокрема застосування рекомендацій GRECO (Групи держав проти корупції) щодо вдосконалення моніторингу та притягнення до відповідальності за корупційні правопорушення.

2. Посилення контроль та відповідальність за недотримання вимог щодо врегулювання конфлікту інтересів.

Для посилення контрольних механізмів пропонуємо створити національну електронну базу даних конфліктів інтересів, інтегровану з реєстрами майнових декларацій, контрактів, державних закупівель та інших публічних даних та запровадити систему автоматизованого аналізу даних для виявлення потенційних конфліктів інтересів (на основі штучного інтелекту або алгоритмів). Реалізувати зміни буде важко, тому необхідно надати Національному агентству з питань запобігання корупції (НАЗК) ширших прав для оперативного перевірки підозр на конфлікт інтересів, а також залучити Рахункову палату та інші незалежні установи до моніторингу дотримання законодавства щодо конфліктів інтересів. Також вважаємо за доречне, виокремити від повноважень уповноважених щодо антикорупційної політики в окрему штатну одиницю в кожному органі особу, яка моніторитиме потенційні конфлікти інтересів та здійснювати щорічний незалежний аудит щодо дотримання вимог запобігання та врегулювання конфліктів інтересів у державних органах. Систематичне посилення законодавчих норм на нашу думку потребує прийняття змін до Трудового кодексу, який включатиме обов'язкові дисциплінарні санкції (догана, зниження посадового окладу) за порушення норм про конфлікт інтересів.

3. Підвищення рівня правової культури серед державних службовців та впровадження освітніх програм.

Цей пункт у програмі заходів передбачає впровадження обов'язкових тренінгів та курсів для посадових осіб щодо визначення конфліктів інтересів та їх запобігання, семінари для рядових службовців, які включають розгляд практичних кейсів, навчання методам ідентифікації та врегулювання конфліктів інтересів, а також інтерактивні сесії з симуляцією реальних ситуацій, пов'язаних із правовими дилемами. Окрім розробки методичних рекомендацій та посібників для державних органів, використання онлайн-чатів з фахівцями для швидкого доступу до довідкової інформації про нормативно-правові акти та роз'яснення щодо їх застосування.

4. Розширення переліку адміністративних правопорушень, пов'язаних із корупцією.

Існуючі норми адміністративного законодавства України покривають лише частину правопорушень, пов'язаних із корупцією. Відсутність детального регулювання деяких аспектів корупційних дій призводить до уникнення відповідальності, зниження ефективності запобігання корупції та послаблення антикорупційного контролю. Розширення переліку адміністративних правопорушень дозволить закрити прогалини у законодавстві, посилити відповідальність посадових осіб та підвищити ефективність запобіжних заходів, тому пропонуємо ввести до переліку: недекларування або несвоєчасне декларування конфлікту інтересів, недотримання процедур врегулювання конфлікту інтересів (в тому числі самостійне прийняття рішень у ситуаціях конфлікту інтересів та ухилення від передачі повноважень іншій посадовій особі), недотримання обмежень щодо подарунків/послуг/пільг, приховування інформації про майно або доходи, невиконання обов'язків із запобігання корупції керівниками органів влади (невжиття заходів та ігнорування повідомлень про конфлікт інтересів у підлеглих), зловживання службовими повноваженнями у приватних інтересах (для сприяння третім особами чи установам).

5. Встановлення жорсткіших санкцій за правопорушення, пов'язані з конфліктом інтересів.

Згідно із Кодексом України про адміністративні правопорушення (КУпАП), стаття 172-7 визначає відповідальність за конфлікт інтересів. Наразі санкції включають: штрафи в розмірі від 100 до 400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та додаткове покарання у вигляді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю строком до 1 року у разі повторного порушення. Ці санкції є недостатньо серйозними, щоб запобігти правопорушенням, зважаючи на високий рівень корупційних ризиків і значні ресурси, якими володіють посадові особи.

Замість 100 до 400 неоподатковуваних мінімумів пропонуємо штрафи за перший випадок: від 300 до 3 000 неоподатковуваних мінімумів та повторне порушення протягом року: від 3 000 до 9 000 неоподатковуваних мінімумів. У випадках, коли конфлікт інтересів спричинив шкоду державі, додатково зобов'язати відшкодувати завдані збитки.

Замість обмеження протягом 1 року, за перший випадок позбавлення права обіймати державні посади на строк до 3 років і повторне порушення - до 5 років. Обов'язкове звільнення з посади у випадку підтвердженого конфлікту інтересів, якщо це призвело до отримання неправомірної вигоди та ухвалення рішень, що завдали шкоди державі чи суспільству. У разі значної шкоди державі або суспільству, конфіскація майна, отриманого через дії, пов'язані з конфліктом інтересів. У разі повторно порушення протягом останніх 2-х років пропонуємо застосовувати блокування можливості просування по службі для осіб, які допустили порушення вимог щодо конфліктів інтересів. Також вважаємо за необхідне за умови першого порушення застосовувати зменшувальний коефіцієнт до окладу та зарплатних нарахувань 0.85 (тобто -15%), а у випадку повторного порушення 0.75 (-25%) протягом року. Позитивною практикою може бути встановлення додаткових штрафів для керівників, які не вжили заходів для запобігання конфлікту інтересів у підлеглих, від 600 до 6 000 неоподатковуваних мінімумів, і додаткове відсторонення від виконання керівних обов'язків терміном до 2 років. Крім того, запровадження дисциплінарної відповідальності з обов'язковим записом до особової справи посадовця.

6. Підвищення відповідальності посадових осіб за недотримання вимог запобігання конфлікту інтересів.

Недотримання посадовими особами вимог щодо запобігання конфлікту інтересів підриває довіру до органів державної влади, сприяє корупційним проявам і шкодить суспільним інтересам. Сучасні заходи відповідальності не завжди адекватні рівню загроз, що породжуються правопорушеннями, пов'язаними з конфліктом інтересів. Це потребує підвищення відповідальності через посилення санкцій, запровадження нових механізмів контролю та

розширення правозастосовної практики. Поміж вище наведених обмежень та заходів, потрібно оприлюднювати інформацію про осіб, які допустили порушення, на офіційних сайтах відповідних державних органів.

7. Створення ефективної системи моніторингу конфліктів інтересів.

Ефективний моніторинг конфліктів інтересів є основою для запобігання корупції у державному секторі. Нині існуючі механізми в Україні мають низку недоліків, серед яких: обмежені можливості перевірки декларацій посадовців., відсутність інтегрованої платформи для автоматичного виявлення потенційних конфліктів інтересів, недостатня координація між органами, відповідальними за моніторинг. Створення сучасної системи моніторингу забезпечить виявлення та запобігання конфліктам інтересів ще на ранніх етапах, підвищить прозорість та підзвітність органів влади. Вважаємо, що єдина інтегрована база даних повинна об'єднати реєстри майнових декларацій, державних закупівель, контрактів та угод, а також реєстр юридичних осіб, бенефіціарних власників та судових справ. Крім того, антикорупційні органи повинні мати доступ до розкриття банківської таємниці щодо державних службовців та членів їх сім'ї.

Впровадження алгоритмів штучного інтелекту для виявлення потенційних конфліктів інтересів дасть змогу здійснювати перевірку на зв'язки між посадовцями та компаніями-учасниками державних тендерів та виявляти невідповідності у деклараціях. Про виявлені ризики система має автоматично сповіщати відповідальні органи. Обов'язковим вважаємо залучення неурядових організацій до незалежного аналізу даних та ініціювання перевірок.

8. Розширення системи антикорупційних органів на регіональний та місцевий рівень.

Регіональний та місцевий рівні державного управління є вразливими до корупції через безпосередній доступ до ресурсів громад, недостатній контроль із боку центральних органів та низьку залученість громадян. Відсутність потужних антикорупційних механізмів у регіонах обмежує ефективність загальнонаціональної політики. Розширення системи антикорупційних органів на місцевий рівень сприятиме своєчасному виявленню корупційних ризиків,

зміцненню довіри громадян до місцевих органів влади та забезпеченню прозорості у використанні бюджетних ресурсів.

Реалізацію вбачаємо у формуванні антикорупційних комісій у складі місцевих рад із залученням представників громадськості та надання місцевим органам права ініціювати перевірки підозр на корупцію через національні антикорупційні структури.

9. Збільшення інформаційної публічності та прозорості місцевих органів влади.

Недостатня прозорість діяльності місцевих органів влади є однією з причин низького рівня довіри громадян до органів управління. Відсутність доступу до інформації про ухвалення рішень, розподіл ресурсів і виконання програм створює умови для корупції та зловживань. Збільшення інформаційної відкритості сприятиме підвищенню підзвітності, залученню громадськості до управління та формуванню довіри до місцевої влади.

Ключовим напрямом для збільшення публічності та прозорості є забезпечення відкритості даних. Впровадження політики відкритих даних через публікацію інформації на офіційних веб-сайтах органів місцевої влади, зокрема: даних про бюджет, витрати, тендери та контракти, інформації про кадрові рішення, графіки засідань і протоколи, планів соціально-економічного розвитку, стану їх виконання та результатів моніторингу протягом 5 робочих днів з моменту їх ухвалення. Наступним стане розвиток електронних інструментів взаємодії для прозорого голосування за проекти місцевого бюджету (громадський бюджет) та перевірки використання коштів через інтеграцію з системою Prozorro.

10. Розширення повноважень органів державної влади у сфері антикорупційного контролю.

Чинна система антикорупційного контролю стикається з низкою викликів: недостатні інструменти для виявлення та розслідування корупційних правопорушень, обмеження у доступі до інформації, брак координації між органами влади. Розширення повноважень органів державної влади у сфері

антикорупційного контролю дозволить ефективніше протидіяти корупції, запобігати її проявам та забезпечувати прозорість діяльності посадовців. Для цього необхідно зняти обмеження доступу до інформації, яка охороняється комерційною таємницею, у межах розслідувань корупційних справ, розширити можливості для моніторингу стилю життя посадовців через доступ до баз даних про майнові права, банківські рахунки, витрати та уповноважити відповідальних осіб для здійснення позапланових перевірок декларацій.

Державна аудиторська служба (ДАСУ) має здійснювати моніторинг ефективності використання бюджетних коштів у режимі реального часу і проводити раптові перевірки у разі підозр на зловживання коштами. Використовуючи штучний інтелект, має здійснюватися автоматизований аналіз великих масивів даних для виявлення підозрілих транзакцій або зв'язків, а також для прогнозування та попередження корупційних порушень.

11. Залучення громадських організацій до моніторингу та розслідувань.

Громадські організації (ГО) відіграють важливу роль у протидії корупції завдяки своїй незалежності, експертності та здатності до швидкого реагування. Вони можуть виступати як ефективні партнери держави, допомагаючи у виявленні корупційних ризиків, моніторингу дотримання законодавства та ініціюванні розслідувань. Надання громадським організаціям права ініціювати розгляд випадків порушення вимог щодо конфліктів інтересів може суттєво допомогти вирішити болюче питання конфлікту інтересів. Це можливо реалізувати через створення громадських рад при органах влади, що відповідають за моніторинг антикорупційної політики, гадання громадським організаціям розширеного доступу до відкритих даних, запровадження грантових програм для ГО, які працюють у сфері антикорупційного моніторингу та розслідувань, закріплення права громадських організацій брати участь у розгляді корупційних справ як третіх сторін.

12. Формування культури нульової толерантності до корупції.

Культура нульової толерантності до корупції є основою для ефективної боротьби з корупційними явищами. Вона сприяє формуванню суспільства, де

корупція не сприймається як допустиме явище, а викривачі та антикорупційні ініціативи отримують підтримку громадян. Зміцнення цієї культури є ключовим інструментом у запобіганні корупційним практикам на всіх рівнях державного та суспільного життя. Проведення загальнонаціональних кампаній із популяризації ідеї нульової толерантності до корупції через ЗМІ, соціальні мережі та громадські ініціативи з поясненням ризиків та наслідків конфліктів інтересів поступово витіснятиме це явище з дорослішанням поколінь. Ефективним вважаємо використовувати відомих осіб (лідерів думок/блогерів) як амбасадорів антикорупційної культури. Зважаючи на упереджене ставлення більшості громадськості, необхідно запроваджувати якомога більше електронних сервісів для отримання адміністративних послуг без фізичного контакту з державними службовцями (за аналогом «Дії»). Формування культури нульової толерантності до корупції є тривалим та не легким процесом, який потребує комплексного підходу та взаємодії між владою, громадянським суспільством і бізнесом. Це стане основою для побудови справедливого та прозорого суспільства.

Підсумовуючи зазначимо, що розробка програми заходів щодо посилення адміністративної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією, зокрема щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, є необхідною умовою для зміцнення антикорупційної політики України. Успіх цієї програми залежить від усунення правових прогалин, підвищення санкцій за порушення, розширення повноважень антикорупційних органів і активного залучення громадських організацій до моніторингу та розслідувань. Підвищення прозорості діяльності місцевих органів влади, формування культури нульової толерантності до корупції та впровадження освітніх програм створюють умови для зміцнення довіри громадян до органів управління. Реалізація запропонованих заходів забезпечить зниження рівня корупції, підвищить ефективність управління державними ресурсами та сприятиме розвитку правової культури в суспільстві.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі здійснено теоретичний та практичний аналіз посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. Результати проведеного дослідження дають нам підстави зробити такі висновки:

1. Охарактеризувавши поняттєво-термінологічний апарат дослідження, з'ясовано, що багатоаспектність цих наукових категорій спричинена неоднорідністю та неоднозначністю процесів сприйняття, взаємодії та впливу, а також умов, цілей, мотивів, факторів та сфер застосування. Правопорушення – це протиправна дія або бездіяльність, що порушує норми права, спричиняючи суспільно шкідливі наслідки. Корупція є специфічним видом правопорушень, що передбачає зловживання владою для особистої вигоди. Конфлікт інтересів, у свою чергу, є умовою, яка сприяє виникненню корупції, коли приватні інтереси посадової особи суперечать її службовим обов'язкам. Ці явища пов'язані між собою через порушення етичних стандартів і норм, що призводить до втрати довіри громадян до державних інституцій.

2. Дослідивши нормативно-правову базу щодо правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, можна ствердити, що Основними законами в Україні є Конституція, Закон "Про запобігання корупції", Кримінальний кодекс України та Кодекс України про адміністративні правопорушення. Законодавство містить чіткі визначення реального та потенційного конфлікту інтересів, передбачає адміністративну, кримінальну й дисциплінарну та цивільно-правову відповідальність за корупційні правопорушення, пов'язані з корупцією, а також механізми їх запобігання. Системний розвиток нормативної бази включає інтеграцію міжнародних стандартів, таких як Конвенція ООН проти корупції, що дозволяє вдосконалити підходи до управління конфліктом інтересів.

3. Проведений аналіз та моніторинг правопорушень, пов'язаних з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у сфері публічного управління дає змогу зробити висновок, що на державному, регіональному та місцевому рівнях спостерігається зростання кількості виявлених випадків конфлікту інтересів завдяки посиленню антикорупційного контролю. Статистика свідчить про активну роботу НАЗК, але також виявляє проблеми з виконанням приписів і затримками в розгляді справ. Моніторинг виявляє регіональні диспропорції у фіксації правопорушень через вплив воєнного стану та проблеми судової системи, що ускладнюють ефективність заходів.

4. Порівнявши інструменти адміністративної відповідальності щодо об'єкта нашого дослідження, з'ясовано, що у США, Канаді, Німеччині та Франції застосовуються різні підходи до врегулювання конфліктів інтересів. Американська система відзначається жорсткістю санкцій та деталізованим законодавством. У Канаді ключову роль відіграє Комісар з питань конфліктів інтересів. Німеччина акцентує увагу на прозорості через інституційний контроль, тоді як Франція інтегрує антикорупційні принципи до конституційного рівня. Порівняння свідчить про важливість адаптації успішних міжнародних практик для посилення української антикорупційної політики.

5. Надаючи оцінці ролі громадському суспільству сформовано висновок, що воно відіграє ключову роль у формуванні та інтеграції антикорупційної політики, забезпечуючи незалежний контроль, експертний аналіз і поширення обізнаності про корупцію. Громадські організації (ГО) активно виявляють недоліки у законодавстві, ініціюють законодавчі зміни та моніторять їх виконання, залучаючи експертів, громадян і медіа. Завдяки їхнім зусиллям були впроваджені важливі реформи, як-от система електронного декларування та платформа «ProZorro». ГО також підтримують викривачів корупції, проводять юридичні консультації та освітні кампанії. Важливими інструментами стали громадські консультації, електронні петиції, аналіз тендерів і відкриті дані, які підвищують прозорість рішень влади. Таким чином,

громадянське суспільство виступає не лише як партнер, а й як незалежний гарант підзвітності антикорупційних заходів.

6. Розроблена програма заходів посилення адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів спрямована на усунення прогалин у правовому регулюванні, підвищення санкції та впровадження сучасних технологій для моніторингу. Її ключові пропозиції включають створення інтегрованої бази даних конфліктів інтересів із використанням штучного інтелекту та значне збільшення штрафів і обмежень для порушників. Програма також розширює повноваження антикорупційних органів на регіональному рівні, що дозволить ефективніше протидіяти корупції. Важливим елементом є обов'язкове навчання держслужбовців для підвищення правової культури та запобігання конфліктам інтересів. Усі ці заходи спрямовані на зміцнення прозорості, довіри до влади та зниження рівня корупції.

Таким чином, у процесі виконання роботи її мета була досягнута, а завдання вирішені. Перспективи дослідження даної теми полягають у розвитку механізмів запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, удосконаленні нормативно-правової бази з урахуванням міжнародного досвіду, а також впровадженні інноваційних технологій для моніторингу корупційних ризиків. Крім того, важливим напрямом є проведення більш ширшого дослідження на дану тему, зокрема аналізу впливу конфлікту інтересів на різні галузі державного управління, оцінки ефективності існуючих санкцій та розробки рекомендацій для підвищення прозорості й підзвітності органів влади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антикорупційна стратегія на 2021-2025 роки. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/Antykoruptsijna-strategiya-na-2021-2025-rr.pdf>
2. Антикорупційний штаб. URL: <https://shtab.net/>
3. Бернадський П. Й. Система антикорупційного законодавства України. URL: http://www.rusnauka.com/19_DSN_2010/Economics/69941.doc.htm.
4. Бошно С. Провознавство. URL: <https://stud.com.ua/62741/pravo/pravoznavstvo>
5. Висновок Громадської ради при Національному агентстві з питань запобігання корупції на звіт про діяльність Національного агентства з питань запобігання корупції за 2023 рік. URL: <https://drive.google.com/file/d/1WaXUBD92HRQVIXhp8PR4J6P-T5yMizeq/view>
6. Громадське обговорення на сайті Івано-Франківської міської ради. URL: <https://www.mvk.if.ua/rpgo>.
7. Губень А. Види кримінальних правопорушень і різниця між ними. URL: https://protocol.ua/ua/vidi_kriminalnih_prapoporushen_i_riznitsya_mig_nimi/
8. Гура В. Корупція: поняття та види, причини виникнення. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/49310/1/10.pdf>
9. Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення. НАЗК. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/>
10. Директива ЄС 2019/1937 «Про захист осіб, які повідомляють про порушення законодавства Союзу». URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2024/08/9/7191789/>
11. Електронна петиція на сайті Президента. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/204906>

12. Задирака Н. Ю. Шляхи становлення антикорупційного законодавства в Україні. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-2/12znjzvu.pdf>.
13. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17>
14. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» 2017
15. Закон України «Про банки і банківську діяльність» . 2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20150206#n67>
16. Закон України «Про боротьбу з корупцією» .1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-%D0%B2%D1%80>
17. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1502-20>
18. Закон України «Про державну службу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19>
19. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації державної антикорупційної політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/224-18>
20. Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/725-2021-%D0%BF>
21. Закон України «Про запобігання корупції». 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
22. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції».2009. URL: <http://surl.li/lhlnrc>
23. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції».2011. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>
24. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії». 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20>

25. Звіт аналітичний про діяльність НАЗК за 2020-2023 роки. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1JUSgAaVSnmxqdW1W0P7sbCvms08u_XT
26. Звіт про діяльність НАЗК у 2023 році. URL: <https://drive.google.com/file/d/1gOEkDfh5Y3L2R48wc2s0hgDbN6qUhVXT/view>
27. Індекс сприйняття корупції 2023 в Україні. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/indeks-spryuunyattya-koruptsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>
28. Історія руху «Чесно». URL: https://www.chesno.org/background_chesno/
29. Каталог ФАР. URL: <https://far.chesno.org/>
30. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>
31. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/322-08>
32. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>
33. Конвенція ООН проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
34. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>
35. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права. URL: <https://e-pidruchniki.com/book/zahalna-teoriia-derzhavy-i-prava>
36. Копейчиков В. В. Правознавство. URL: <https://www.ebk.net.ua/Book/BookPravothnavstvo/Glava3/R1G3par11.htm>
37. Корупція у цифрах. Слово і Діло. 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/23/infografika/suspilstvo/korupczija-cyfrax-yak-zminuyetsya-kilkist-pokaranyx-oczinka-ukrayincziv-misce-rejtynhax>
38. Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/12/N71.pdf>

39. Корупція – що це таке, види, форми та вплив корупції. URL: <https://termin.in.ua/koruptsiia/>
40. Кримінальний кодекс України (2001). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
41. Мазярчук В., Федько І. Вплив корупції на економічне зростання: аналітична довідка. URL: <https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2016/11/2016-10-07-Anticorruption-product-full.pdf>
42. Мигдаль А. Корупційне правопорушення. URL: <https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/koruptsiya>
43. Моніторинг діяльності НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/category/monitoring-diyalnosti-nazk/>
44. Офіційний сайт «Центру Протидії корупції». URL: <https://antac.org.ua/>
45. Постанова КМУ «Про затвердження Положення про систему безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/725-2021-%D0%BF>
46. Постанова КМУ «Про затвердження Правил та порядку технічного розслідування авіаційних подій та інцидентів у цивільній авіації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/610-2022-%D0%BF>
47. Постанова НБУ №114 Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0548500-98/ed20011220/find?text=%CA%EE%ED%F4%EB%B3%EA%F2+%B3%ED%F2%E5%F0%E5%F1%B3%E2>
48. Постанова НБУ №369 Про затвердження Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0845-01/ed20121001/find?text=%CA%EE%ED%F4%EB%B3%EA%F2+%B3%ED%F2%E5%F0%E5%F1%B3%E2>
49. Постанова НБУ №98 Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07/ed20120621/find?text=%CA%EE%ED%F4%EB%B3%EA%F2+%B3%ED%F2%E5%F0%E5%F1%B3%E2>

50. Постанова суду від 06.05.2019 №631/7/19. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/info/pdf/?id=2&cid=17>

51. Правознавство. КНУТКТ. URL: <https://studfile.net/preview/5109676/>

52. Рішення суду від 08.08.2023 №922/1366/23. URL: <https://dap.nazk.gov.ua/kpi/info/pdf/?id=2&cid=17>

53. Рішення НАЗК №11 від 13.06.2022 щодо конфлікту інтересів. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/pokaznyku-diyalnosti-departamentu/>

54. Словотвір. Корупція. URL: <https://slovotvir.org.ua/words/koruptsiia>

55. Справа Андрія Єрмака. URL: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3804/180/166418/>

56. Справа Дениса Шмигала. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c0jyynelljno>

57. Справа Ірини Венедіктової. URL: https://espresso.tv/news/2020/05/08/quotkonflikt_interesivquot_venediktova_prokomentovala_provazhennya_schodo_n_eyi_yake_vidkrylo_nabu_za_zayavoyu_sternenka

58. Справа Олексія Резнікова. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/skandal-iz-zakupivleju-kurtok-dlja-zsu-deputatka-dala-reznikovu-chas-do-ponedilka-951993.html>

59. Справа Юрія Вітренка. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-nazk-pryznachennya-vitrenka/31308411.html>

60. Стан виконання Показників ефективності діяльності НАЗК на 2021 – 2023 роки, затверджених наказом НАЗК від 23.07.2021 № 446/21 (станом на 31.12.2023). URL: <https://drive.google.com/file/d/1eyZA5FeK1M3BFN74ea9ZFafOazQd2npQ/view>

61. Статистика досудових розслідувань корупційних кримінальних правопорушень (2016-2023 роки). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/interaktyvna-grafika-dosudove-rozsliduvannya-koruptsijnyh-kryminalnyh-pravoporushen-2016-2021-roky/>

62. Статистика НАЗК, щодо корупційних правопорушень. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/reference/map>
63. Статистика судового розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (2018-2023 роки). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/sudovyj-rozglyad-koruptsijnyh-kryminalnyh-pravoporushen-1-instantsiya-2016-2021-roky/>
64. Статистика судового розгляду кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією (2018-2023 роки). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/interaktyvna-grafika-sudovyj-rozglyad-administratyvnyh-pravoporushen-pov-yazanyh-z-koruptsiyeyu-2018-2021-roky/>
65. Територіальна карта НАЗК, щодо корупційних правопорушень. URL: <https://corruptinfo.nazk.gov.ua/reference/map>
66. Тлумачний словник «Корупція». URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=Корупція>
67. Указ Президента «Про Концепцію боротьби з корупцією на 1998-2005 роки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/367/98/ed19980424/find?text=%CA%EE%F0%F3%EF%F6%B3%FF>
68. Угода про грант фонду Е5Р між Україною та Європейським інвестиційним банком (2021). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971_004-21/ed20211028#n45
69. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102/ed20050316/find?text=%CA%EE%F0%F3%EF%F6%B3%FF
70. Чорний список НАЗК. URL: <https://antac.org.ua/special-projects/nazkfails/>
71. Ярошенко М. О., Шевчук З. Ю. Еволюція антикорупційного законодавства в Україні в період незалежності. URL: <https://www.chasopys.law.npu.kiev.ua/archive/31/8.pdf>
72. AFA_Guide_conflits_interets. URL: https://www.agence-francaise-anticorruption.gouv.fr/files/files/AFA_Guide_conflits%20interets_EN_juin%202022.pdf

73. Clarity Project. URL: <https://clarity-project.info/>
74. Conflits d'intérêts. URL: <https://www.senat.fr/leg/etudes-impact/pjl11-517-ei/pjl11-517-ei.htm>
75. Conflict of Interest Act. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/c-36.65/FullText.html>
76. Conflict of Interest at the Federal Level: Legislative Framework HillStudies. URL: https://lop.parl.ca/sites/PublicWebsite/default/en_CA/ResearchPublications/201092E
77. Corruption Perceptions Index. URL: https://www.transparency.org/en/cpi/2023?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAgdC6BhCgARIsAPWNWH1MWOndxQw5nqzDpE97WAUZeJgJhX8579kRjKJX-TKf_hvqKX5FxwaArnoEALw_wcB
78. Federal prosecution of public corruption in the United States. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Federal_prosecution_of_public_corruption_in_the_United_States
79. Focus sul conflitto di interessi. URL: <https://www.luigifadda.it/conflitto-interessi/>
80. Executive Branch Conflict of Interest Prevention Act of 2023. URL: <https://www.govtrack.us/congress/bills/118/hr4222>
81. Insight Partners fined \$1.5M over excess fees, conflicts of interest. URL: <https://www.complianceweek.com/regulatory-enforcement/insight-partners-fined-15m-over-excess-fees-conflicts-of-interest/33230.article>
82. Il Consiglio d'Europa: 'L'Italia regoli meglio il conflitto di interessi'. URL: <http://surl.li/xkvnpn>
83. Il quadro normativo sui conflitti di interesse. URL: <https://leg16.camera.it/561?appro=659>
84. Les risques de conflits d'intérêts ne doivent plus constituer un angle mort des programmes de compliance . URL: <https://www.editions-legislatives.fr/actualite/les-risques-de-conflits-dinterets-ne-doivent-plus-constituer->

un-angle-mort-des-programmes-de-complia/?srsltid=AfmBOoq385wf-
CVExDalBNGWoLhQuMfWiemdNqLHJ4Nr0RcuEPDpoV_

85. Lyft fined \$10M for not disclosing board member's role in pre-IPO stock sale. URL: <https://www.complianceweek.com/regulatory-enforcement/lyft-fined-10m-for-not-disclosing-board-members-role-in-pre-ipo-stock-sale/33572.article>

86. NRC policy on conflict of interest. URL: <https://nrc.canada.ca/en/corporate/values-ethics/nrc-policy-conflict-interest>

87. OpenDataBot. URL: <https://opendatabot.ua/>

88. Report Finds Canada Prime Minister Trudeau Violated Conflict of Interest Law. URL: <https://time.com/5652315/trudeau-conflict-interest-violation/>

89. Summary of Standards of Conduct and Conflict of Interest Rules. URL: <https://bja.ojp.gov/program/project-safe-neighborhoods-psn/summary-standards-conduct-and-conflict-interest-rules>

90. Trade minister apologizes for breaking conflict of interest rules. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/trade-minister-conflict-of-interest-1.6684025>

91. Trudeau suspected of ethics violation over Bahamas vacation. URL: https://lb.ua/world/2017/12/21/385470_tryudo_zapodozrili_narushenii_etiki.html

92. Top German Economy Ministry official resigns over nepotism scandal. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2023/05/17/7161860/>

93. UNCAC and the participation of NGOs in the fight against corruption URL: <https://www.u4.no/publications/uncac-and-the-participation-of-ngos-in-the-fight-against-corruption>

94. What is «cum-ex» and why such a scandal? URL: https://left.eu/app/uploads/2019/01/explainer_Cum-Ex.pdf

ДОДАТОК А

ІНДЕКС СПРИЙНЯТТЯ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

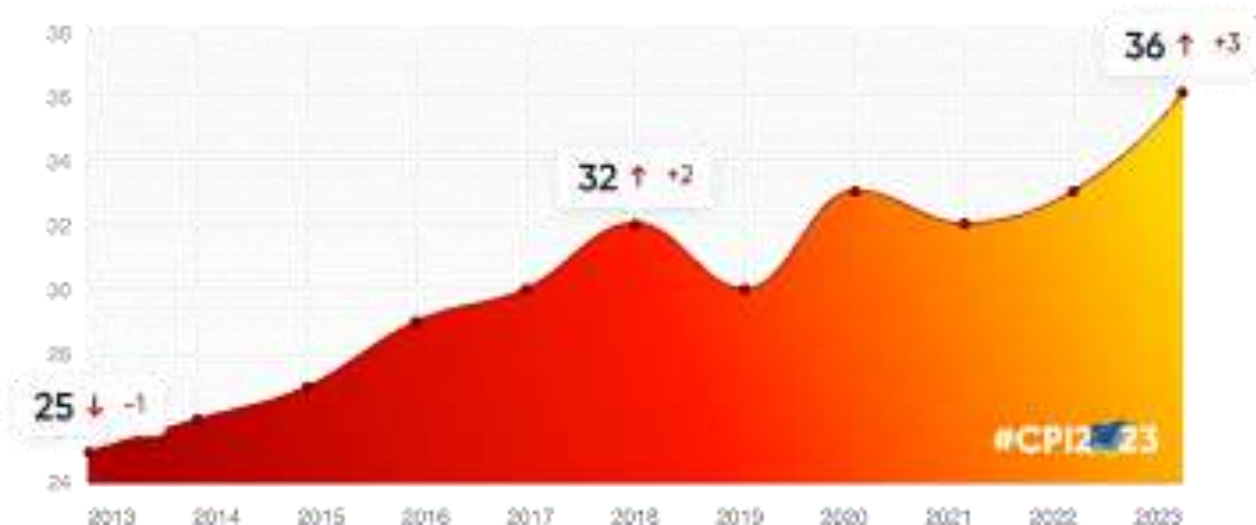

Рисунок А.1 — Динаміка зміни Індексу сприйняття корупції в Україні від cpi.ti-ukraine.org ⁹²

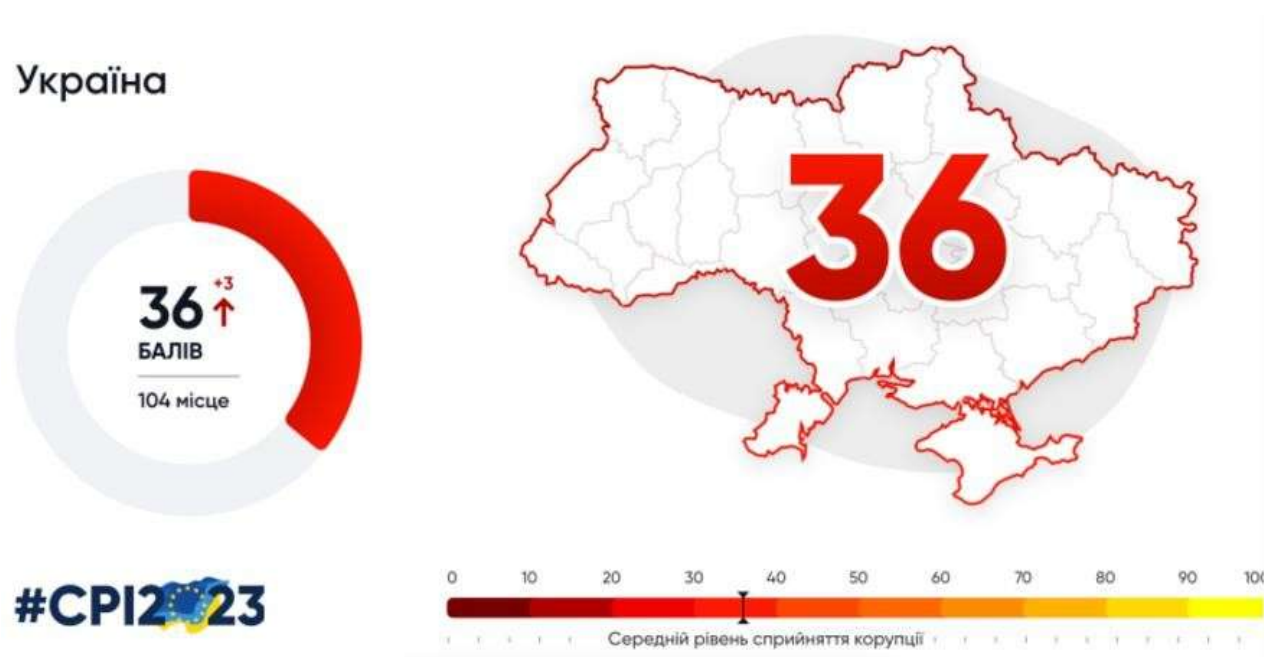

Рисунок А.2 — Рейтинг України в Індексі сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index – CPI) за 2023 рік ⁹³

⁹² Індекс сприйняття корупції 2023 в Україні. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/indeks-spryuunyattya-koruptionsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>

⁹³ Індекс сприйняття корупції 2023 в Україні. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/indeks-spryuunyattya-koruptionsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>

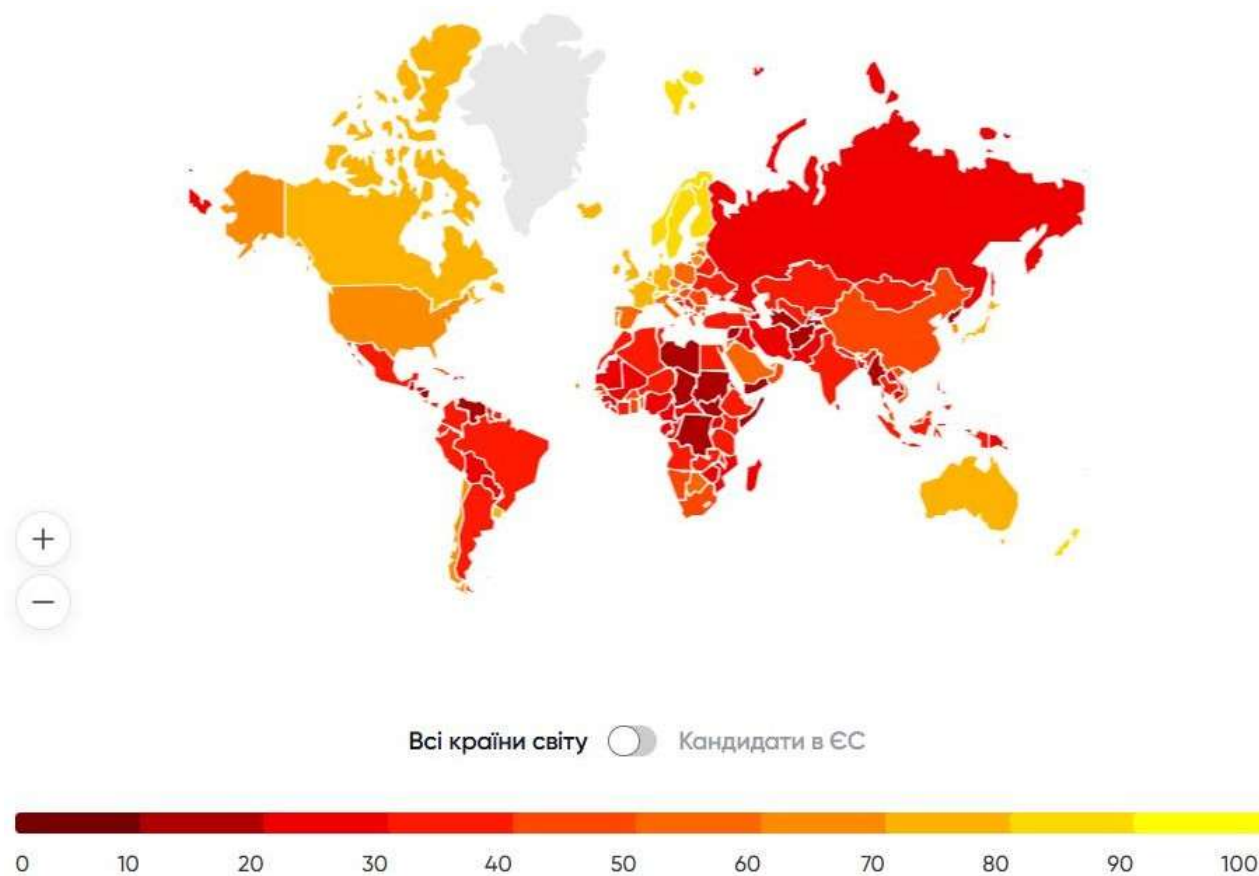

Рисунок А.3 – Карта світу в розрізі Індексу сприйняття корупції⁹⁴

⁹⁴ Індекс сприйняття корупції 2023 в Україні. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/indeks-spryynyattya-koruptsii-2023-ukraina-pokraschyla-sviy-pokaznyk-na-3-baly/>

ДОДАТОК Б

ІНТЕРАКТИВНА ГРАФІКА: СУДОВИЙ РОЗГЛЯД КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ (2018-2023 РОКИ)

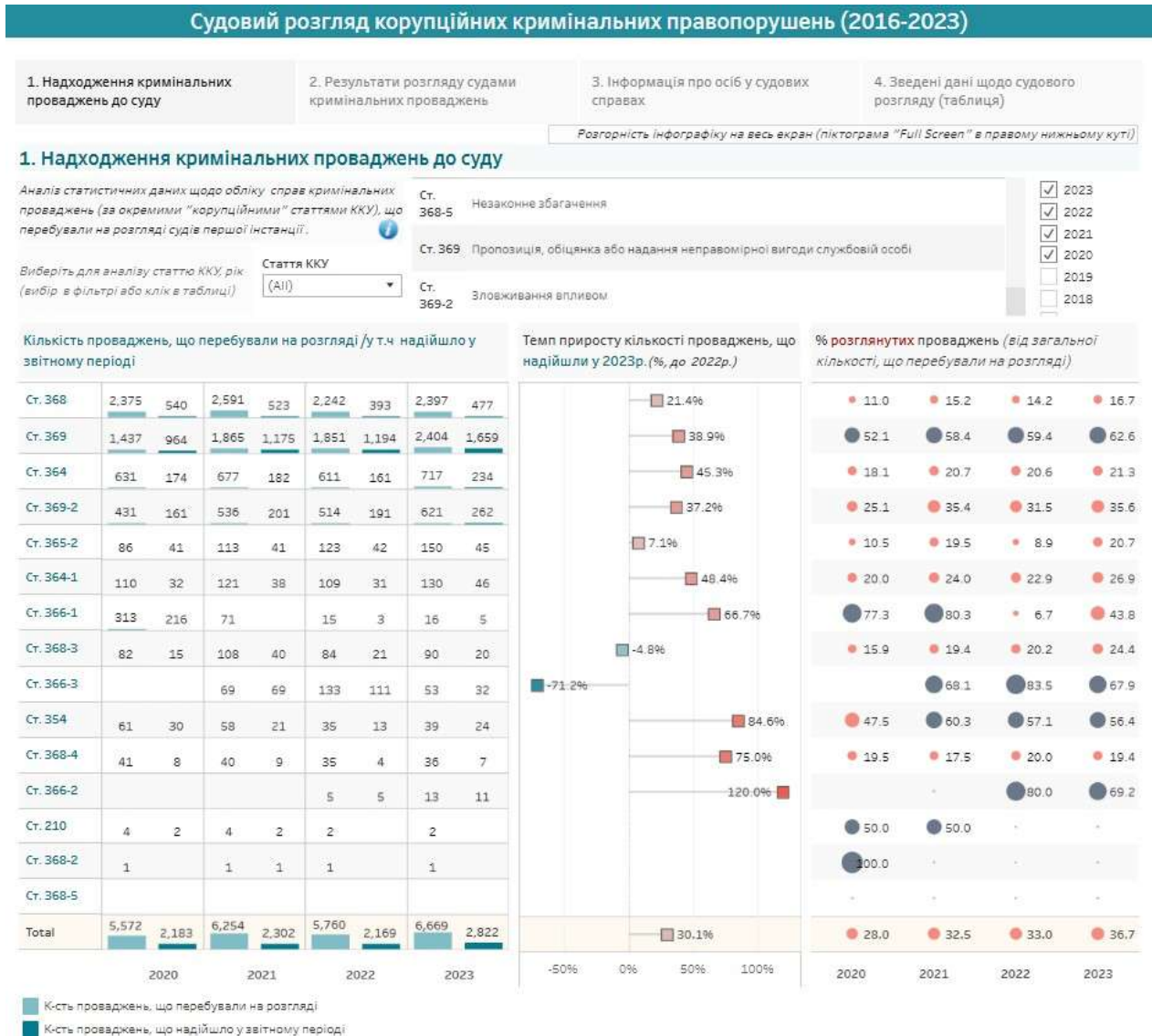

Рисунок В.1 — Статистика судового розгляду кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією (2018-2023 роки)⁹⁵

⁹⁵ Статистика судового розгляду кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією (2018-2023 роки). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/interaktyvna-grafika-sudovyj-rozglyad-administratyvnyh-pravoporushen-pov-yazanyh-z-koruptsiyeyu-2018-2021-roky/>

ДОДАТОК В

ІНТЕРАКТИВНА ГРАФІКА: СУДОВИЙ РОЗГЛЯД АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ (2018-2023 РОКИ)

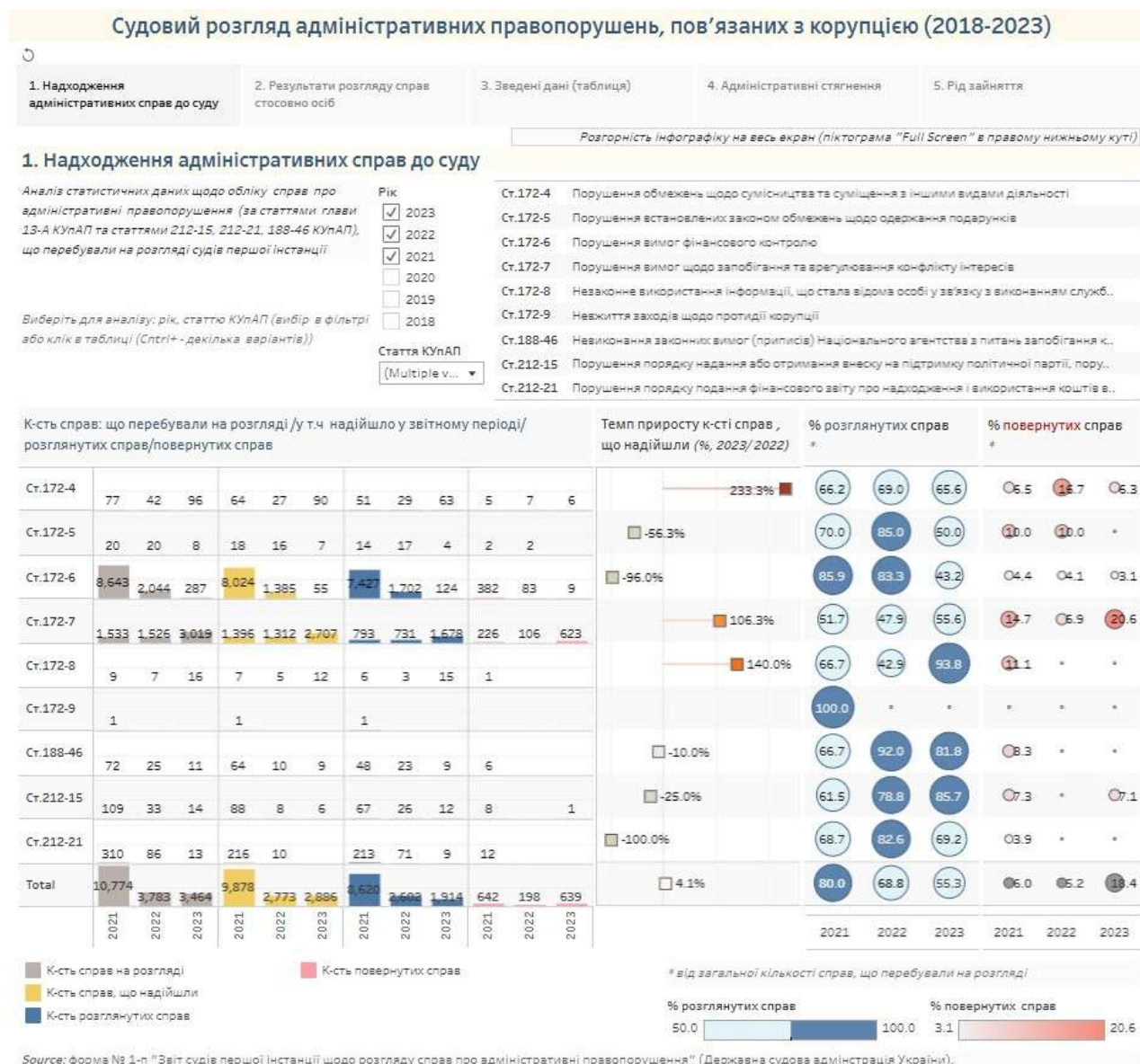

Рисунок Г.1 — Статистика судового розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (2018-2023 роки)⁹⁶

⁹⁶ Статистика судового розгляду адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією (2018-2023 роки). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/sudovyj-rozglyad-koruptsijnyh-kruminalnyh-pravoporushen-1-instantsiya-2016-2021-roky/>

ДОДАТОК Г

ІНТЕРАКТИВНА ГРАФІКА: ДОСУДОВЕ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ (2016-2023 РОКИ)

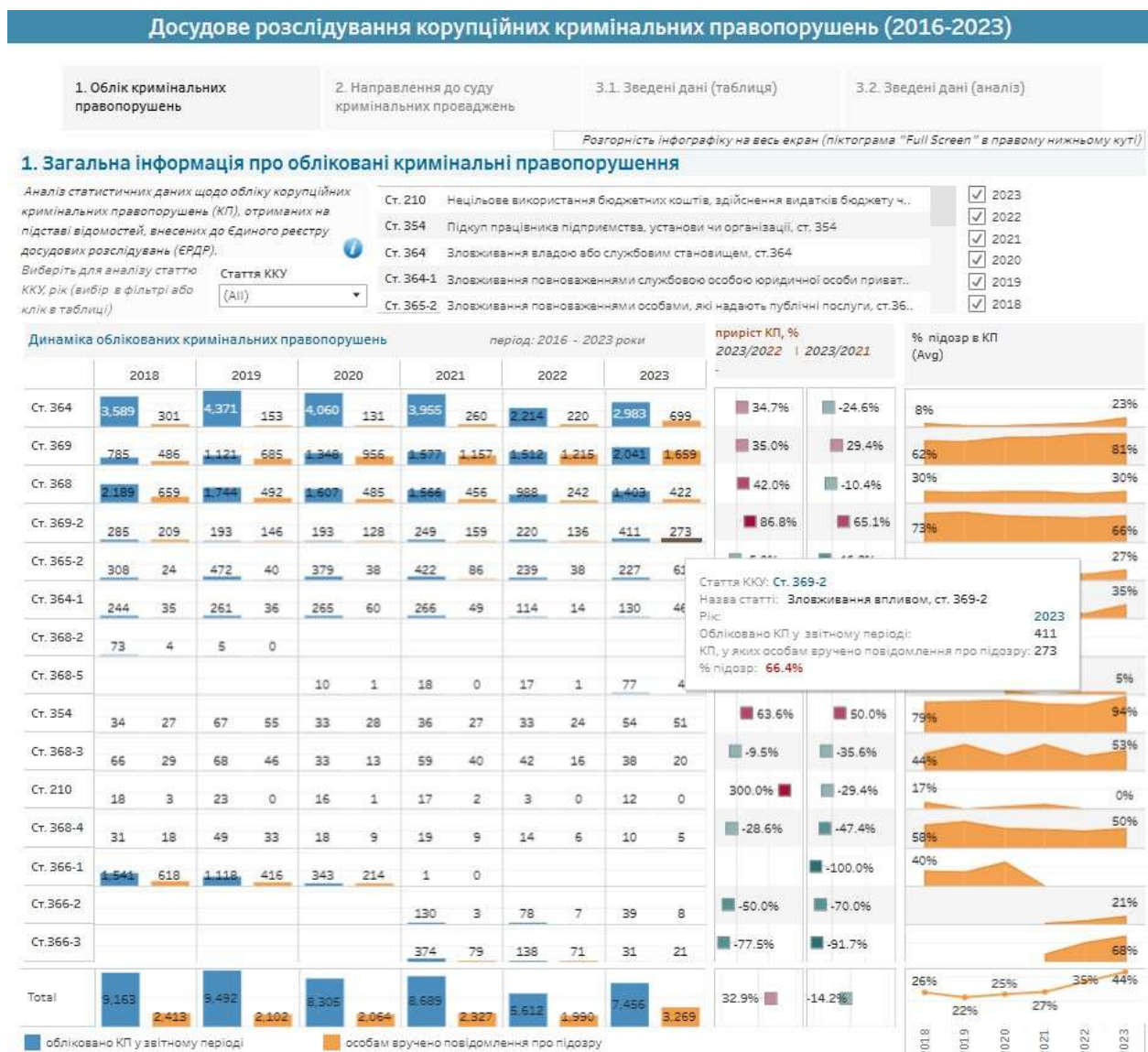

Рисунок Д.1 — Статистика досудових розслідувань корупційних кримінальних правопорушень (2016-2023 роки)⁹⁷

⁹⁷ Статистика досудових розслідувань корупційних кримінальних правопорушень (2016-2023 роки). URL: <https://nazk.gov.ua/uk/interaktyvna-grafika-dosudove-rozsliduvannya-koruptsijnyh-kryminalnyh-pravoporushen-2016-2021-roky/>

ДОДАТОК Д

ІНФОГРАФІКА ЩОДО КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ВІД СЛОВО І ДІЛО

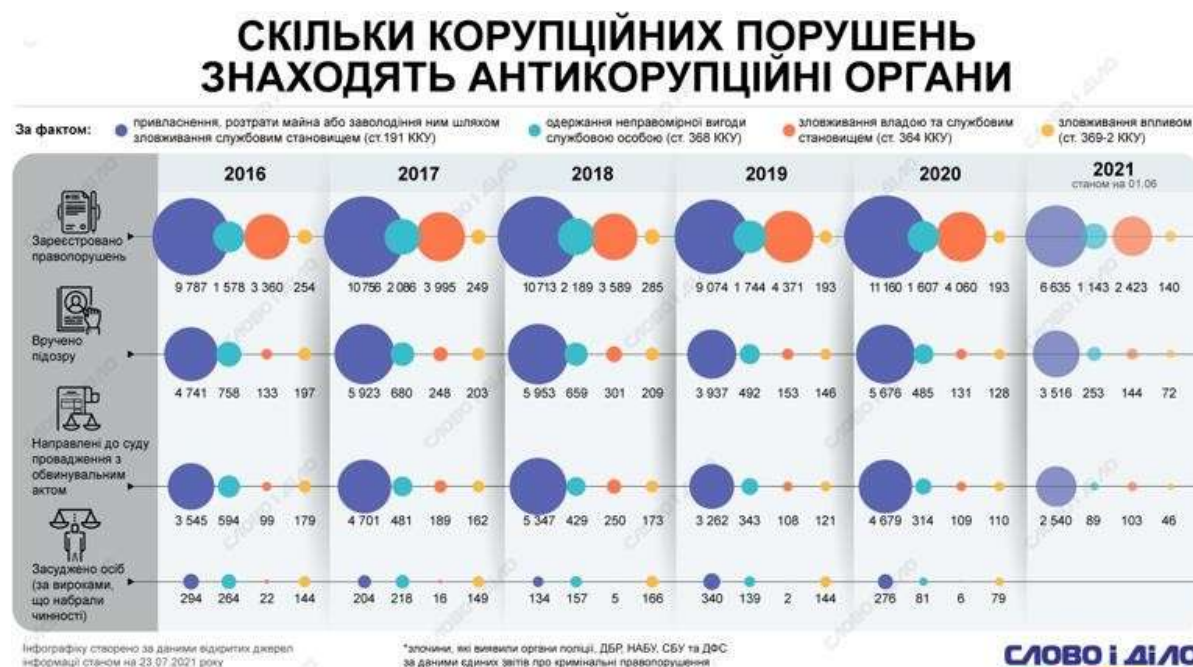

Рисунок Е.1 — Статистика корупційних правопорушень антикорупційними органами⁹⁸

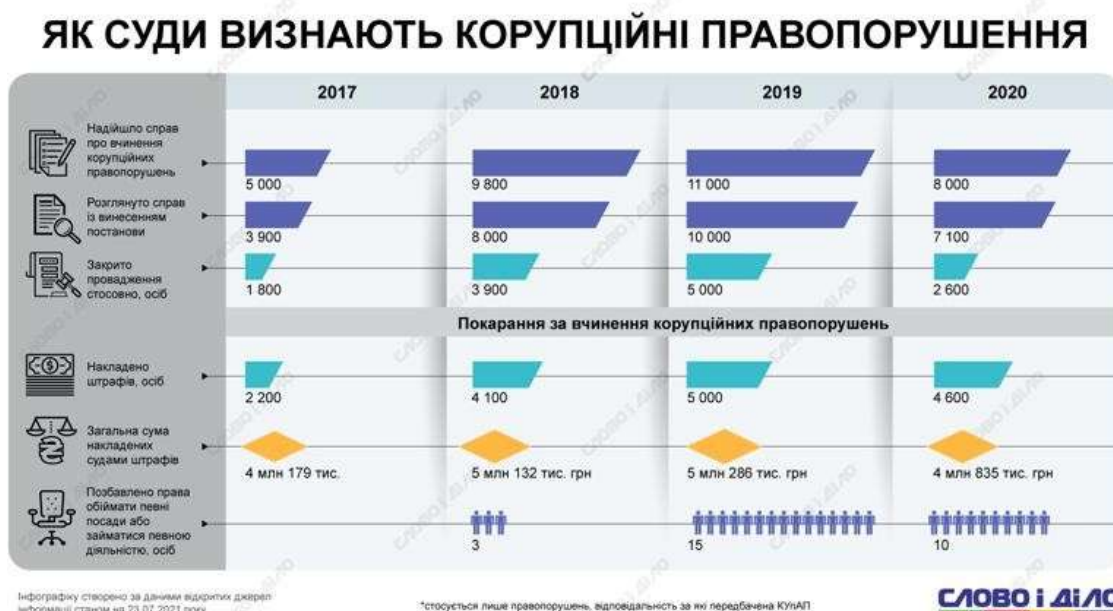

Рисунок Е.2 — Статистика корупційних правопорушень у судах

⁹⁸Корупція у цифрах. Слово і Діло. 2021. URL: <https://www.slovovidilo.ua/2021/07/23/infografika/suspilstvo/korupczija-cyfrax-yak-zminuyetsya-kilkist-pokaranyx-oczinka-ukrayincziv-misce-rejtnhax>

КОГО З ПОСАДОВЦІВ ЧАСТІШЕ ВИКРИВАЮТЬ В КОРУПЦІЇ

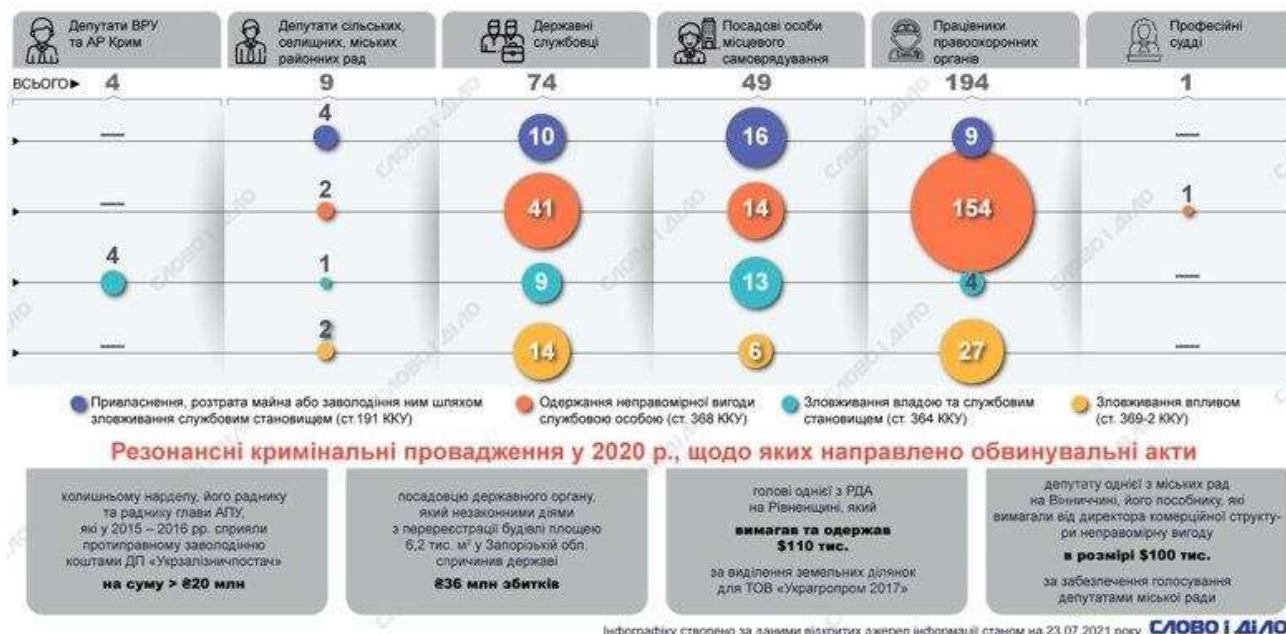

Рисунок Е.3 — Статистика рівнів державних службовців викритих у корупційних правопорушеннях

ЯК ОЦІНЮЮТЬ РІВЕНЬ КОРУПЦІЇ УКРАЇНЦІ

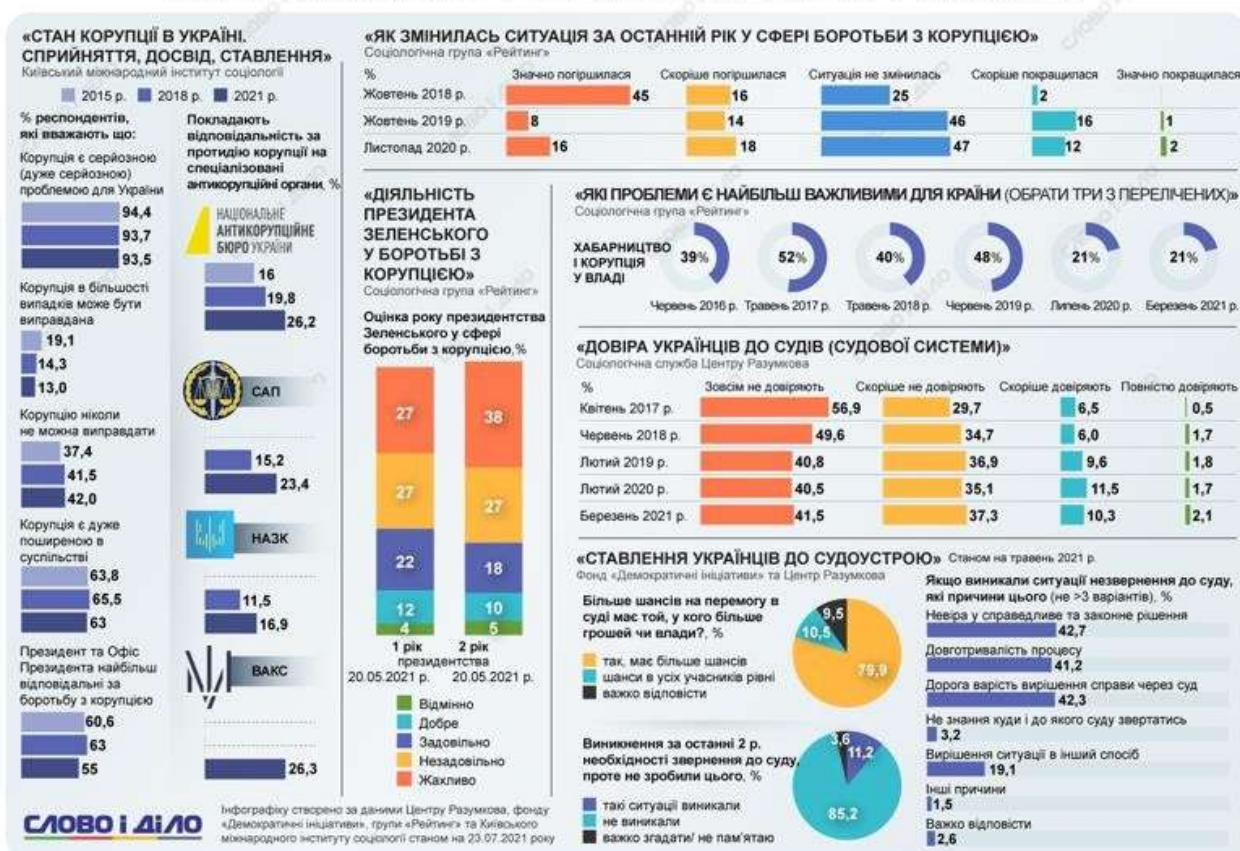

Рисунок Е.4 — Статистика оцінки рівня корупції в Україні